

บทที่ 3

การพิจารณาคดีและการตรวจสอบข้อเท็จจริงในคดีอาญา ของศาลอุทธรณ์ต่างประเทศ

การพิจารณาคดีอาญาในส่วนการรับฟังข้อเท็จจริงของศาลอุทธรณ์ในต่างประเทศ จะมีหลักการตรวจสอบแตกต่างกันไปตามสภาพการบังคับใช้กฎหมาย แต่ทั้งนี้ศาลของแต่ละประเทศต่างมีจุดมุ่งหมายเพื่อพิสูจน์และค้นหาความจริงให้กระจ่าง และให้เกิดความยุติธรรมทั้งฝ่ายโจทก์และจำเลย ประเทศไทยเป็นประเทศที่ใช้หลักกฎหมาย ระบบ Civil Law ซึ่งมุ่งค้นหาความจริงเช่นเดียวกับนานาอารยประเทศ จึงจำเป็นอย่างยิ่งต้องศึกษาเปรียบเทียบการรับฟังพยานหลักฐานจากข้อเท็จจริงเพื่อนำมาปรับปรุงพัฒนาการพิจารณาคดีของศาลอุทธรณ์ให้เกิดประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น ซึ่งผู้ศึกษาจะศึกษาการพิจารณาคดีอาญาในส่วนการรับฟังข้อเท็จจริงของต่างประเทศ คือ ประเทศอังกฤษ สหรัฐอเมริกา เยอรมนี และฝรั่งเศส เป็นต้น

3.1 ประเทศอังกฤษ

3.1.1 ระบบของศาลอังกฤษ

ระบบศาลยุติธรรมของอังกฤษจะแบ่งเป็น 3 ชั้นคือ ศาลชั้นต้น ศาลสูงชั้นกลางหรือศาลอุทธรณ์ และศาลสูงสุดของประเทศ การพิจารณาพิพากษาคดีจะแบ่งออกเป็น 2 แบบ คือ Summary Offences¹ และ Indictable Offenses² (ดูแผนผังที่ 1) ซึ่งจะศึกษาเฉพาะศาลยุติธรรมเกี่ยวกับคดีอาญาโดยมีรายละเอียด ดังนี้

¹ Summary Offences คือ ความผิดไม่ร้ายแรง เช่น ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการจราจร โดยจะฟ้องต่อ Magistrate Court ซึ่งการฟ้องไม่จำเป็นต้องทำเป็นหนังสือ (Indictment) และศาลชั้นต้นจะพิจารณาพิพากษาได้ทันที

² Indictable Offenses คือ ความผิดร้ายแรง เช่น ความผิดฆ่าคนตาย สำหรับความผิดประเภทนี้ Magistrates ต้องทำการไต่สวนมูลฟ้องก่อน ถ้าคดีมีมูลก็จะส่งฟ้องต่อ Crown Court โดยมีคำฟ้องเป็นหนังสือ Indictment ซึ่งบุคคลใดบุคคลหนึ่งยื่นฟ้องต่อ Crown Court ระบุลักษณะความผิดที่กล่าวหาโดยสังเขป และจำศาลลงลายมือชื่อด้วย ถ้าคดีไม่มีมูล Magistrates จะยกฟ้อง

1) ศาลชั้นต้น (Magistrates Court) ได้แก่ ศาลแขวง (Magistrates Court) เป็นศาลที่มีเขตอำนาจชั้นต้นในการพิจารณาพิพากษาคดีอาญาสำหรับความผิด Summary Offences และ Offences triable either way จะพิจารณาโดยไม่มี Indictment มีผู้พิพากษาในศาล 2 ประเภท คือ Lay Magistrates เป็นตำแหน่งไม่มีเงินเดือนโดยพระมหากษัตริย์ทรงโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งขึ้นกับ Stipendiary Magistrate เป็นผู้พิพากษาอาชีพ มีเงินเดือน พระมหากษัตริย์ทรงโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งตามคำแนะนำของ Lord Chancellor³

2) ศาลสูงชั้นกลางหรือศาลอุทธรณ์ จะประกอบด้วย 3 ศาล ได้แก่

(1) ศาลอุทธรณ์ฝ่ายคดีอาญา (Court of Appeal criminal Division) เป็นศาลที่มีเขตอำนาจหน้าที่ในการพิจารณาอุทธรณ์จาก Crown Court จะพิจารณาคดีโดย Indictment

ผู้พิพากษามี Lord Chief Justice มาจากผู้พิพากษาอาชีพเป็นประธาน และมี Lord Justices of Appeal ทั้ง 16 คน ซึ่งเป็นผู้พิพากษาในศาลอุทธรณ์ (ฝ่ายคดีแพ่ง) ด้วย Lords Chancellor อาจขอให้ High Court Judges นั่งพิจารณาในศาลด้วยก็ได้ โดยปกติองค์คณะในการพิจารณาคดีอาญาของศาลอุทธรณ์(ฝ่ายคดีอาญา) จะประกอบด้วยผู้พิพากษา 3 คน แต่บางครั้งอาจประกอบด้วยผู้พิพากษาเต็มคณะ 5 คนหรือ 7 คน ในการวินิจฉัยคำพิพากษา ไม่จำเป็นต้องยึดแนวบรรทัดฐานคำพิพากษาเดิมของตนเองอย่างเคร่งครัด ศาลอาจไม่วินิจฉัยตามแนวเดิม หากเห็นว่าข้อกฎหมายไม่ถูกต้อง

(2) ศาลคราวน์คอร์ท (Crown Court) เป็นศาลจังหวัด ที่มีเขตอำนาจในการพิจารณาพิพากษาคดีอาญาที่เป็นความผิดร้ายแรง (Indictable offences) เช่น ความผิดฐานฆ่าคนตาย ซึ่งความผิดประเภทนี้ Magistrates ต้องทำการไต่สวนมูลฟ้อง ถ้าคดีมีมูลจะส่งฟ้อง โดยทำคำฟ้องเป็นหนังสือยื่นต่อ Crown Court ซึ่งต้องระบุลักษณะความผิดที่กล่าวหาพอสังเขป หากคดีไม่มีมูลก็ยกฟ้องไป

การพิจารณาคดีของผู้พิพากษาในศาล Crown Court จะเป็นการพิจารณาคดีใหม่ทั้งหมด (rehearing) โดยไม่มีลูกขุน⁴ ศาลจังหวัดจะประกอบด้วยผู้พิพากษา 3 ประเภท ดังนี้

ก. ผู้พิพากษาศาลสูง (High Court Judges) จะเป็นผู้พิพากษาที่มาจากศาลสูง แพลกควีนเบนซ์ มีหน้าที่พิจารณาพิพากษาคดีอาญาที่ร้ายแรง เช่น ความผิดเกี่ยวกับการกบฏ ความผิดฐานฆ่าคนตาย เป็นต้น

³ Lord Chancellor เป็นตำแหน่งซึ่งมีฐานะพิเศษ กล่าวคือจะมีอำนาจหน้าที่ทางด้านตุลาการในฐานะเป็นประธานของฝ่ายตุลาการ มีอำนาจหน้าที่ทางบริหารในฐานะเป็นรัฐมนตรี และร่วมรับผิดชอบสำหรับการกระทำของรัฐบาล และยังมีหน้าที่ในทางนิติบัญญัติในฐานะเป็นประธานของสภาขุนนาง

⁴ Penny Darbyshire. (1996). *Eddey on the English Legal System* (6th ed). pp. 92-93.

⁵ John Sprack. (1995). *Emmins on Criminal Procedure* (6th ed). pp. 51-52.

ข. ผู้พิพากษาหมอนเวียน เป็นผู้พิพากษาอาชีพ ซึ่งทำงานเต็มเวลา มีเงินเดือนประจำ พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งตามคำแนะนำของ Lord Chancellor โดยคัดเลือกจากผู้ประกอบอาชีพทนายความมาไม่น้อยกว่า 10 ปี หรือผู้ที่ปฏิบัติหน้าที่ตำแหน่ง Recorder มาไม่น้อยกว่า 3 ปี จะนั่งพิจารณาคดีอาญาที่เป็นความผิดไม่ร้ายแรง เช่น ความผิดทำร้ายร่างกายธรรมดาไม่สาหัส

ค. รีคอร์ดเดอร์ (Recorders) มีอำนาจในการนั่งพิจารณาคดีอาญาเช่นเดียวกับผู้พิพากษาหมอนเวียน เป็นตำแหน่งที่ทำงานไม่เต็มเวลา ได้ค่าตอบแทนเป็นรายวันตามที่นั่งพิจารณาจะคัดเลือกจากผู้ประกอบอาชีพทนายความไม่น้อยกว่า 10 ปี

ศาลคราวน์คอร์ท (Crown Court) จะมีองค์คณะในการพิจารณาคดีในฐานะศาลชั้นต้น ประกอบด้วยผู้พิพากษาคณะเดียวและคณะลูกขุน 12 คน ซึ่งผู้พิพากษาจะวินิจฉัยข้อกฎหมาย ส่วนคณะลูกขุนจะวินิจฉัยข้อเท็จจริง หากเป็นการพิจารณาอุทธรณ์จาก Magistrates Court ผู้พิพากษาของ High Courts Judge, Circuit Judge หรือ Recorder คนหนึ่งต้องนั่งพิจารณาร่วมกับ Lay Magistrates 2-4 คน ร่วมกันพิจารณาชี้ขาดในปัญหาข้อกฎหมายที่อุทธรณ์ขึ้นมา⁶

(3) ศาลไฮคอร์ท แผนกควีนเบนซ์ (Queen's Bench Divisional Court) จะมีเขตอำนาจในการพิจารณาอุทธรณ์ปัญหาข้อกฎหมายทั้งคดีอาญาและคดีแพ่งที่อุทธรณ์มาจาก Magistrates Court และ Crown Court ซึ่งใช้วิธี case stated โดยมีผู้พิพากษาอาชีพเต็มเวลา (Lord Chief Justice) เป็นประธาน ประกอบด้วยผู้พิพากษาศาลสูง (High Judges) จำนวน 44 คน

3) ศาลสูงสุดของประเทศ ประกอบด้วย ศาลคณะองคมนตรี และศาลสถานุนาง ซึ่งจะได้ศึกษารายละเอียด ดังนี้

(1) Judicial Committee ของ Privy Council (คณะองคมนตรี) มีเขตอำนาจขั้นสุดท้ายในการพิจารณาฎีกาทั้งคดีอาญาและคดีแพ่ง จากศาลในเครือจักรภพที่กำหนดให้ฎีกาไปยัง Committee และจากศาลในอาณานิคมของอังกฤษ

ผู้พิพากษาประกอบด้วย Lord Chancellor, Law Lord 11 คน และ Privy Council ซึ่งทั้งหมดเคยดำรงตำแหน่งตุลาการชั้นสูง จะมีองค์คณะในการนั่งพิจารณาประกอบด้วยผู้พิพากษา 3 คน หากเป็นคดีสำคัญๆ จะมีผู้พิพากษานั่งพิจารณา จำนวน 5 คน

(2) ศาลสถานุนาง (House of Lords) เป็นศาลสูงสุดของอังกฤษ เวลส์สก็อตแลนด์ และไอร์แลนด์เหนือ เป็นศาลฎีกาในการพิจารณาฎีกาทั้งทางแพ่งและอาญา แต่ House of Lords ในฐานะเป็นศาลฎีกา ประกอบด้วย Lord Chancellor เป็นประธาน Law Lords 11 คน และขุนนาง

⁶ ชาญณรงค์ ปราณจิตต์ และคณะ. (2544). การวิจัยเพื่อหาวิธีลดปริมาณคดีที่มาสู่ศาลอุทธรณ์และศาลฎีกา (รายงานการวิจัยสาขานิติศาสตร์ เสนอต่อคณะกรรมการสภาวิจัยแห่งชาติ). หน้า 52.

(peers) ต้องเป็นผู้เคยดำรงตำแหน่งตุลาการชั้นสูง ในการพิจารณาจะดำเนินการ โดย Appellate Committee ของ House of Lords เมื่อมีการพิจารณาเสร็จเรียบร้อยแล้ว จะเสนอรายงานเป็นหนังสือต่อ House of Lord ในฐานะเป็นศาลฎีกาเพื่อลงมติให้เป็นคำพิพากษา การพิจารณาจะมีองค์คณะในการพิจารณา Appellate Committee ประกอบด้วยผู้พิพากษาอย่างน้อย 3 คน และ House of Lords ในฐานะเป็นศาลฎีกา อย่างน้อยจำนวน 3 คน

3.1.2 การพิจารณาคดีและการตรวจสอบข้อเท็จจริงในคดีอาญาของศาลอุทธรณ์

การพิจารณาคดีอาญา และการรับฟังพยานหลักฐานของศาลอุทธรณ์ของประเทศอังกฤษ โดยเฉพาะการพิจารณาปัญหาข้อเท็จจริง ซึ่งจำเป็นที่ศาลต้องรับฟังพยานหลักฐานเพื่อค้นหาความจริงให้สิ้นความสงสัย ในส่วนปัญหาข้อกฎหมายศาลสามารถวินิจฉัยได้เอง จึงได้ศึกษาเกี่ยวกับรายละเอียดดังนี้

1) บทบาทหน้าที่ของศาลในการพิจารณาคดี

การพิจารณาคดีอาญาในประเทศอังกฤษ จะมีหลักการพิจารณาปัญหาข้อเท็จจริง ทำหน้าที่เป็นศาลสูงชั้นกลาง ได้แก่ศาล Crown Court และศาลอุทธรณ์ฝ่ายคดีอาญา (Court of Appeal Criminal Division) เท่านั้น ส่วนศาลสูงสุดของประเทศ จะเป็นศาลทบทวนข้อกฎหมาย (Review Court) ทบทวนเฉพาะปัญหาข้อกฎหมายเท่านั้น ไม่มีหน้าที่พิจารณาปัญหาข้อเท็จจริง เนื่องจากปัญหาข้อเท็จจริงอุทธรณ์ได้เพียงครั้งเดียว แต่อยู่ภายใต้การพิจารณาล้นกรองอย่างรอบคอบ กล่าวคือการพิจารณาปัญหาข้อเท็จจริงใช้คณะลูกขุนในการรับฟังพยานหลักฐาน ซึ่งการรับฟังข้อเท็จจริงจะมีโอกาสผิดพลาดน้อยมาก ส่วนใหญ่ศาลอุทธรณ์จะไม่เข้าไปวินิจฉัยข้อเท็จจริงนั้น นอกจากอุทธรณ์ที่มาจาก Magistrates Court ซึ่งเป็นการพิจารณาได้ใหม่ทั้งคดี และอุทธรณ์จาก Crown Court กรณีอ้างพยานหลักฐานใหม่ เนื่องจากแนวคิดที่ว่าศาลสูงไม่เห็นหรือรับฟังพยานหลักฐานด้วยตนเอง ก็จะไม่เข้าไปก้าวล่วงคำวินิจฉัยของศาลชั้นต้น หากพบว่าศาลชั้นต้นฟังข้อเท็จจริงไม่ถูกต้อง ศาลอุทธรณ์จะพิพากษากลับย้อนสำนวนไปให้ศาลชั้นต้นวินิจฉัยใหม่ จะเห็นได้ว่าการพิจารณาของศาลประเทศอังกฤษจะมีศาลพิจารณา (Trial Court) อยู่ 2 ชั้น คือศาลชั้นต้น ได้แก่ Magistrates Court และศาลระดับกลาง ได้แก่ศาล Crown Court และศาลอุทธรณ์ฝ่ายคดีอาญา (Court of Appeal Criminal Division) ในกรณีพิจารณาอุทธรณ์จาก Crown Court โดยอ้างพยานหลักฐานใหม่เท่านั้น ซึ่งโดยปกติศาลอุทธรณ์ฝ่ายคดีอาญาจะมีหน้าที่เป็นศาลทบทวนข้อกฎหมายเท่านั้น

จากการศึกษาจะสังเกตได้ว่า ศาล Crown Court จะทำหน้าที่พิจารณาอุทธรณ์ที่มาจาก Magistrates Court ซึ่งเป็นการพิจารณาในลักษณะการพิจารณาคดีใหม่ทั้งคดี และกรณีศาลอุทธรณ์ฝ่ายคดีอาญา พิจารณาอุทธรณ์จาก Crown Court ซึ่งเป็นการอุทธรณ์โดยอ้างพยานหลักฐานใหม่ ศาล Crown Court และศาลอุทธรณ์ฝ่ายคดีอาญาซึ่งเป็นศาลสูงชั้นกลาง ทำหน้าที่เป็นศาล

พิจารณาชั้นที่สอง (Second Trial Court) เนื่องจากต้องพิจารณาปัญหาข้อเท็จจริงด้วย ซึ่งในการทำหน้าที่เป็นศาลพิจารณาได้มีการสืบพยานหลักฐานใหม่เฉพาะในประเด็นที่มีการอุทธรณ์โต้แย้ง เพื่อชั่งน้ำหนักความน่าเชื่อถือของพยานหลักฐานนั้น ซึ่งเป็นศาลที่ทำหน้าที่เป็นศาลพิจารณาชั้นที่สอง (Second Trial Court) ในการค้นหาความจริง⁷

2) การตรวจสอบข้อเท็จจริงและการรับฟังพยานหลักฐานของศาลอุทธรณ์

การพิจารณาคดีของศาลประเทศอังกฤษ เป็นการพิจารณาระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ จะมีหลักเกณฑ์วิธีปฏิบัติในชั้นอุทธรณ์ไว้ โดยเฉพาะการพิจารณาปัญหาข้อเท็จจริง จะมีผู้พิพากษาหนึ่งพิจารณาเป็นองค์คณะเสมอให้ได้ความจริง โดยปกติในการพิจารณาคดีจะประกอบด้วยองค์คณะผู้พิพากษาไม่ต่ำกว่า 3 คน⁸ เพื่อต้องการช่วยกันกรองให้ละเอียดรอบคอบ และคำตัดสินของศาลอุทธรณ์ในปัญหาข้อเท็จจริงนี้เป็นที่สุด จะอุทธรณ์ไปยังสภาขุนนาง (House of Lord) ไม่ได้ คงอุทธรณ์ได้เฉพาะปัญหาข้อกฎหมาย⁹ ซึ่งการพิจารณาและการรับฟังพยานหลักฐานสามารถแบ่งได้ ดังนี้

(1) การพิจารณาคดีใหม่ทั้งคดี (Second first instance trial) เป็นการดำเนินคดีเกี่ยวกับความผิดที่มีโทษไม่รุนแรง ซึ่งมักจะเริ่มคดีที่ศาลแขวง (Magistrates Court) โดยไม่มีคำฟ้องเป็นหนังสือ เป็นการอุทธรณ์คำพิพากษาของศาลแขวงในปัญหาข้อเท็จจริงหรือปัญหาข้อกฎหมายปนกับข้อกฎหมาย จะต้องอุทธรณ์ไปยังศาลจังหวัด โดย Crown Court โดยทำหน้าที่เป็นศาลชั้นอุทธรณ์พิจารณาอุทธรณ์ที่มาจากศาลแขวงเป็นการพิจารณาคดีใหม่ได้ทั้งคดี เนื่องจากการพิจารณาคดีในศาลแขวง เป็นการพิจารณาโดยกระบวนพิจารณาที่รวบรัด ไม่มีการจกรายงานกระบวนพิจารณาที่พิสดารไว้ และพิจารณาโดยผู้พิพากษานายเดียว หากมีประเด็นใดที่จำเลยอุทธรณ์โต้แย้งอาจนำมาพิจารณาใหม่ พยานจะถูกเรียกมาเบิกความใหม่เพื่อถ่วงถ่วงตรวจสอบความรอบคอบอีกครั้ง

ศาลจังหวัด (Crown Court) จะทำหน้าที่เป็นศาลพิจารณาชั้นที่สอง พิจารณาอุทธรณ์ที่มาจาก Magistrates Court ในลักษณะที่เป็นคดีใหม่ได้ทั้งคดี เป็นการคุ้มครองสิทธิของจำเลย เพื่อให้เกิดความรอบคอบในการวินิจฉัยถ่วงถ่วงข้อเท็จจริงและเกิดความยุติธรรม การอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริงจะอุทธรณ์ได้เพียง 1 ชั้นศาลเท่านั้น เนื่องจากแนวความคิดที่ว่าข้อเท็จจริงได้รับการพิจารณาถึง 2 ศาลแล้ว การพิจารณาอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริงเป็นหน้าที่ของศาลสูงระดับกลาง ศาลสูงสุดจะไม่มีพิจารณาปัญหาข้อเท็จจริง

⁷ ราตรี คามี. เล่มเดิม. หน้า 51.

⁸ Recharad Card. (1992). *Criminal law* (12th ed). p. 7.

⁹ Peter Seago. Op.cit. p. 11.

(2) การทบทวน (Review)

การทบทวนของศาลอุทธรณ์ฝ่ายคดีอาญาจะเป็นการทบทวนข้อกฎหมาย ถึงแม้จะมีการอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริงด้วยก็ตาม จะไม่มีการตรวจสอบความจริงใหม่ จะพิจารณาจากสำนวนคดี เพราะศาล Crown Court ได้กระทำโดยคณะลูกขุนซึ่งเชื่อว่ามีความละเอียดรอบคอบดีแล้ว ศาลอุทธรณ์จะไม่เข้าไปก้าวก่ายในการวินิจฉัยข้อเท็จจริงของศาลชั้นต้น โดยเฉพาะเรื่องความน่าเชื่อถือของพยานหลักฐาน เพราะศาลอุทธรณ์ไม่ได้เห็น ไม่ได้ฟังถ้อยคำพยานด้วยตนเอง เว้นแต่กรณีอุทธรณ์โดยอ้างพยานหลักฐานใหม่ เมื่อศาลเห็นว่าเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม ศาลอาจให้พิจารณาคดีนั้นใหม่ พยานหลักฐานใหม่จะนำมาสืบพยานได้

จะเห็นได้ว่าการรับฟังพยานหลักฐานและการพิจารณาคดีของศาลอุทธรณ์ในปัญหาข้อเท็จจริง ศาลจะไม่เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับศาลชั้นต้น ซึ่งต่างกับศาลอุทธรณ์ของประเทศไทย แม้ศาลอุทธรณ์จะไม่ได้เห็น ไม่ได้ฟังถ้อยคำพยานด้วยตนเอง แต่ศาลอุทธรณ์ของไทยสามารถวินิจฉัยข้อเท็จจริงเสียใหม่ แทนข้อเท็จจริงของศาลชั้นต้นได้ แล้วพิพากษาหรือมีคำวินิจฉัยคดีได้ด้วย

(3) การรับฟังพยานหลักฐานใหม่ (Fresh evidence)

การพิจารณาจากพยานหลักฐานใหม่ คือพยานหลักฐานที่มีได้อย่างอิงในศาลชั้นต้น แต่เพิ่งปรากฏพยานหลักฐานขึ้นภายหลังมีคำพิพากษาแล้ว การรับฟังพยานหลักฐานใหม่ได้มากน้อยเพียงใดต้องเป็นไปตามลักษณะของการพิจารณาในชั้นอุทธรณ์ ถ้าเป็นการพิจารณาใหม่ทั้งคดี ขอบเขตการรับฟังพยานหลักฐานใหม่ย่อมมีอย่างเต็มที่ แต่ถ้าเป็นการอุทธรณ์ในลักษณะของการทบทวน การรับฟังพยานหลักฐานใหม่ก็มีข้อจำกัด

การรับฟังพยานหลักฐานใหม่สามารถทำได้ ถือเป็นข้อยกเว้นของหลักทั่วไป โดยศาลอุทธรณ์ฝ่ายคดีอาญา มีอำนาจที่จะรับฟังพยานหลักฐานใหม่ได้ ภายใต้เงื่อนไข ต้องเป็นพยานหลักฐานใหม่ที่ไม่ได้ถูกอ้างในศาลชั้นต้นมีการอธิบายที่มีเหตุผลที่ไม่สามารถนำมาอ้าง¹⁰ และแสดงให้เห็นศาลพอใจว่าพยานหลักฐานน่าเชื่อถือได้ว่ามีผลต่อคำตัดสินของคณะลูกขุน¹¹ มีการอธิบายเหตุผลในการที่มีได้อย่างพยานหลักฐานนี้ที่ศาลชั้นต้น เป็นเป็นพยานหลักฐานในประเด็นนั้นโดยตรงในการพิจารณาคดีนี้ด้วย กรณีพยานหลักฐานใหม่ ศาลอุทธรณ์อาจสั่งให้พิจารณาคดีใหม่นำสืบพยานหลักฐานใหม่

จากการศึกษาระบบของศาลอุทธรณ์ประเทศอังกฤษ เป็นการพิจารณาเพื่อตรวจสอบความจริงในศาล Second Trial Court กฎหมายจะเปิดโอกาสให้มีการพิจารณาคดีใหม่ได้

¹⁰ Criminal Appeal Act 1968. Section 23 (2) (a) (b).

¹¹ Alec Samuels. (1975). **Fresh Evidence in the Court of Appeal Criminal Division.** Criminal Law Review. p. 24

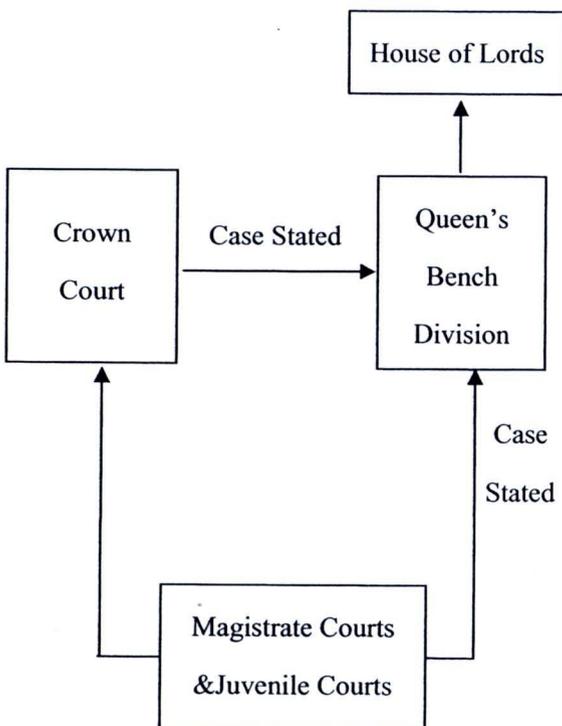
ทั้งคดี แต่การตรวจสอบความจริงเป็นการตรวจสอบในประเด็นที่มีการอุทธรณ์โต้แย้ง การตรวจสอบของศาลอุทธรณ์ของประเทศอังกฤษเป็นการปฏิบัติตามหลักของศาลพิจารณา (Trial Court) ทำหน้าที่เป็นศาลพิจารณาชั้นที่สอง (Second Trial Court) กล่าวคือต้องวินิจฉัยข้อเท็จจริงให้ยุติในชั้นนี้ ซึ่งการตรวจสอบความจริงต้องมีการสืบพยานเพื่อชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานเพื่อชี้ขาดข้อเท็จจริง ซึ่งแตกต่างจากการพิจารณาในปัญหาข้อเท็จจริงของศาลอุทธรณ์ของไทย ที่ทำหน้าที่เป็นศาลพิจารณาชั้นที่สอง แต่ไม่มีการตรวจสอบความจริงตามหลักของศาลพิจารณา แต่ศาลอุทธรณ์ไทยจะเป็นการพิจารณาจากเอกสารและพยานหลักฐานจากสำนวนที่ศาลชั้นต้นที่ได้วินิจฉัยแล้ว ซึ่งศาลอุทธรณ์ของไทยไม่ได้เห็น หรือได้ฟังถ้อยคำพยานหลักฐานด้วยตนเอง ทำให้การชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานอาจบิดเบือนความจริงได้

แผนผังที่ 1

โครงสร้างระบบศาลในคดีอาญา ประเทศอังกฤษ

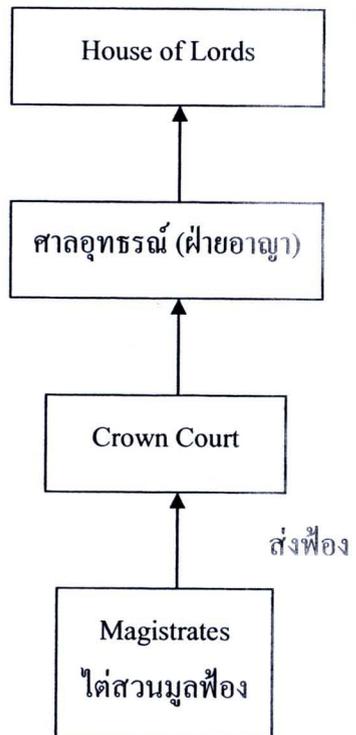
รูปที่ 1

สำหรับความผิดที่เป็น Summary Offenses
และ Offences triable either way
ซึ่งพิจารณาโดยไม่มี Indictment

รูปที่ 2

สำหรับความผิดที่เป็น Indictable Offenses
และ Offences triable either way
ซึ่งพิจารณาโดยมี Indictment

3.2 ประเทศสหรัฐอเมริกา

3.2.1 ระบบของศาลสหรัฐอเมริกา

ระบบศาลของสหรัฐอเมริกาจะแบ่งการพิจารณาออกเป็น ศาลสหรัฐ (United States Court) และศาลมลรัฐ (State Court) (ดูแผนผังที่ 2) โดยมีรายละเอียดดังนี้

ศาลสหรัฐ (United States Courts) แบ่งออกเป็น 3 ชั้น ดังนี้

1) ศาลจังหวัดสหรัฐ (Federal District Court) เป็นศาลมีเขตอำนาจทั่วไปของรัฐบาลกลาง มีอยู่ 94 ศาล ซึ่งศาลจังหวัดจะมี U.S. magistrate ทำหน้าที่เช่นเดียวกับผู้พิพากษาในศาลแขวงมลรัฐ โดยมีได้มีการแยกเป็นศาลต่างหากอย่างในระบบศาลมลรัฐ โดยมลรัฐหนึ่งต้องมีศาลจังหวัดของสหรัฐอย่างน้อย 1 ศาล¹² มีเขตอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายอาญาของสหรัฐ ถ้าเป็นความผิดอาญาตามกฎหมายของมลรัฐ จำเลยอาจร้องขอให้พิจารณาคดีนั้นในศาลจังหวัดของสหรัฐก็ได้ หากพบว่าศาลมลรัฐได้ละเมิดสิทธิตามรัฐธรรมนูญของสหรัฐ และในการพิจารณาคดีจะมีองค์คณะในการพิจารณาประกอบด้วยผู้พิพากษา 1 คน กับลูกขุนจำนวน 12 คน¹³ โดยผู้พิพากษาเป็นผู้มีคำสั่งหรือคำวินิจฉัยในปัญหาข้อกฎหมาย ส่วนลูกขุนเป็นผู้มีคำสั่งหรือคำวินิจฉัยในปัญหาข้อเท็จจริง

2) ศาลอุทธรณ์สหรัฐ (United State Court of Appeal) เป็นศาลชั้นกลาง มีทั้งหมด 11 ศาล จะประจำอยู่ในส่วนต่างๆ ของประเทศแบ่งออกเป็น 11 ภาค มีเขตอำนาจครอบคลุมศาลจังหวัดของสหรัฐ จำนวนผู้พิพากษาในแต่ละศาลก็แตกต่างกันออกไปตามจำนวนคดีที่เกิดขึ้นในแต่ละภาค องค์คณะพิจารณาโดยปกติประกอบด้วยผู้พิพากษา 3 คน แต่ในคดีที่สำคัญ หรือเพื่อให้คำพิพากษาของศาลเป็นไปในแนวทางเดียวกัน อาจนั่งพิจารณาโดยผู้พิพากษาทุกคนในศาลนั้นเต็มองค์คณะ

3) ศาลสูงสุดสหรัฐ (United States Supreme Court) เป็นศาลสูงสุดของสหรัฐอเมริกา องค์คณะจะประกอบด้วย ประธานศาลสูงสุด 1 คน และ ผู้พิพากษาอื่นอีก 8 คน รวมเป็น 9 คน องค์คณะในการพิจารณาทุกครั้ง จะประกอบด้วยผู้พิพากษาทุกคนในศาลเต็มคณะ 9 คน ซึ่งศาลสูงสุดของสหรัฐอเมริกามีอำนาจในการพิจารณา 2 ประการดังนี้

(1) อำนาจชั้นอุทธรณ์ (Appellate jurisdiction) ในฐานะเป็นศาลอุทธรณ์ชั้นสูงสุด อำนาจชั้นอุทธรณ์นี้มีลักษณะจำกัดมาก ศาลสูงสุดสหรัฐมีอำนาจพิจารณาคดีที่อุทธรณ์มาจากศาลอุทธรณ์ของสหรัฐ และคดีที่อุทธรณ์มาจากศาลสูงมลรัฐ โดยเป็นดุลพินิจของศาลสูงสุดสหรัฐจะรับคดีนั้นไว้พิจารณาหรือไม่

¹² Tomas R. Van Dervort . (2000). **American Law and The legal System: Equal Justice Under The law** (2ndEd). p. 60.

¹³ พรเพชร วิชิตชลชัย. เล่มเดิม. หน้า 91.

(2) อำนาจชั้นต้น (Original jurisdiction) เป็นอำนาจในการพิจารณาคดีตั้งแต่ต้นโดยไม่ผ่านการพิจารณาของศาลชั้นต่ำมาก่อน มีจำกัดเฉพาะคดีบางประเภทเท่านั้น เช่น คดีข้อพิพาทระหว่างรัฐ

ศาลมลรัฐ (State Court) แบ่งออกเป็น 3 ชั้น ดังนี้

1) ศาลชั้นต้นได้แก่

(1) ศาลแขวง (Magistrate Court)¹⁴ เป็นศาลชั้นต้นในลำดับล่างสุด มีเขตอำนาจจำกัด ผู้พิพากษาคนเดียวเป็นองค์คณะพิจารณาคดีอาญาที่เป็น Misdemeanor กล่าวคือ เป็นคดีที่มีความผิดไม่ร้ายแรง การพิจารณาคดีจะกระทำด้วยวาจา เป็นไปโดยรวบรัดไม่มีการจดรายงานกระบวนการพิจารณาไว้ (Court of not record) และศาลแขวงยังทำหน้าที่ไต่สวนมูลฟ้องคดีที่เป็นความผิด Felony คือ คดีอุกฉกรรจ์

(2) ศาลที่มีเขตอำนาจทั่วไป (Trial Court of General Jurisdiction) ในแต่ละรัฐจะเรียกชื่อต่างกัน เช่น Superior Court, Circuit Court, District Court และ Court of Common Plea เป็นศาลชั้นต้นมีเขตอำนาจในคดีความผิดที่เป็น Felony และทำหน้าที่เป็นศาลอุทธรณ์พิจารณาอุทธรณ์ที่มาจากศาลแขวง ซึ่งองค์คณะในการพิจารณาคดีจะประกอบด้วยผู้พิพากษา 1 คน กับลูกขุนตามจำนวนที่กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของแต่ละมลรัฐกำหนด โดยปกติจะมีจำนวน 12 คน แต่จะน้อยกว่า 6 คนไม่ได้ ถือว่าขัดต่อรัฐธรรมนูญ ผู้พิพากษาจะเป็นผู้มีคำสั่งหรือคำวินิจฉัยในปัญหาข้อกฎหมาย ส่วนลูกขุนจะมีคำสั่งหรือคำวินิจฉัยในปัญหาข้อเท็จจริง

2) ศาลอุทธรณ์ระดับกลาง (Intermediate Court of Appeal) ส่วนมากจะเรียกว่า Court of Appeal จะรับคดีที่อุทธรณ์มาจากศาลที่มีเขตอำนาจทั่วไป โดยปกติการอุทธรณ์จะอุทธรณ์มายังศาลอุทธรณ์ระดับกลางก่อน หากมลรัฐใดไม่มีศาลอุทธรณ์ระดับกลาง การอุทธรณ์จะอุทธรณ์ไปยังศาลฎีกามลรัฐโดยตรง และองค์คณะพิจารณาของศาลอุทธรณ์ระดับกลางประกอบด้วยผู้พิพากษา 3 คน¹⁵ ร่วมพิจารณา

3) ศาลสูงมลรัฐ หรือศาลฎีกามลรัฐ (State Supreme Court) บางมลรัฐเรียกว่า Supreme Court ส่วนมลรัฐที่ไม่มีศาลอุทธรณ์ระดับกลาง เรียกศาลฎีกาว่า Court of Appeal จำนวนผู้พิพากษาเป็นไปตามกฎหมายของแต่ละมลรัฐแต่งตั้ง มีตั้งแต่ 5 คน 7 คน และ 9 คน องค์คณะในการพิจารณาจะประกอบด้วยผู้พิพากษาทุกคนในศาลนั้นเต็มคณะ (en banc) เหมือนศาลสูงสุดสหรัฐ ในมลรัฐที่

¹⁴ Tomas R. Van Dervort. Op.cit. p. 69.

¹⁵ Ibid. p. 72.

มีศาลอุทธรณ์ระดับกลาง การอุทธรณ์มายังศาลสูงสุดของมลรัฐ หรือศาลฎีกามลรัฐจึงเป็นดุลพินิจที่ศาลสูงมลรัฐหรือศาลฎีกาจะรับคดีนั้นไว้พิจารณาหรือไม่ (discretionary power)¹⁶

3.2.2 การพิจารณาคดีและการตรวจสอบข้อเท็จจริงในคดีอาญาของศาลอุทธรณ์

การพิจารณาคดีอาญาของศาลอุทธรณ์ประเทศสหรัฐอเมริกา ในส่วนปัญหาข้อกฎหมาย ศาลอุทธรณ์จะทำหน้าที่เป็นศาลทบทวนข้อกฎหมายและในส่วนปัญหาข้อเท็จจริงในศาลอุทธรณ์ไม่ค่อยเข้าไปยุ่งเกี่ยว จึงได้ศึกษารายละเอียด ดังนี้

1) บทบาทหน้าที่ของศาลในการพิจารณาคดี

เนื่องจากการพิจารณาคดีในศาลชั้นต้นของประเทศสหรัฐอเมริกา ได้แบ่งเป็นศาลจังหวัดสหรัฐ (Federal District Court) และศาลที่มีเขตอำนาจทั่วไป (Trial Court of General Jurisdiction) ซึ่งใช้คณะลูกขุน (Jury) เป็นผู้วินิจฉัยชี้ขาดในปัญหาข้อเท็จจริง ศาลอุทธรณ์มักจะให้ความสำคัญถือือในการวินิจฉัยข้อเท็จจริงของคณะลูกขุน เนื่องจากมีความเชื่อว่าการวินิจฉัยของคณะลูกขุนมีความรอบคอบสูง ความผิดพลาดจากการวินิจฉัยจะมีน้อยมาก การพิจารณาในศาลอุทธรณ์จึงมีลักษณะเพียงการทบทวน (Review) การใช้กฎหมายของศาลชั้นต้นเท่านั้น หน้าที่ในการวินิจฉัยในข้อเท็จจริงเป็นของคณะลูกขุน ศาลอุทธรณ์จะไม่เข้าไปเกี่ยวข้องในการวินิจฉัยข้อเท็จจริงที่ศาลชั้นต้นได้วินิจฉัยมาแล้ว เว้นแต่ เห็นว่าวิญญชนปกติจะไม่เห็นด้วยในคำตัดสินเช่นนั้น ในกรณีเช่นนี้ ศาลอุทธรณ์จะพิพากษากลับคำพิพากษาศาลชั้นต้น และออกคำสั่งให้มีการพิจารณาใหม่ ศาลอุทธรณ์จะไม่เข้าไปยุ่งเกี่ยวในข้อเท็จจริงนั้น¹⁷ ดังนั้นการพิจารณาคดีอาญาในศาลอุทธรณ์ของประเทศสหรัฐอเมริกา จึงเป็นการพิจารณาในลักษณะทบทวน (Review) ข้อกฎหมาย และจะพิจารณาในประเด็นที่ได้หยิบยกหรือได้พิจารณามาแล้วในศาลชั้นต้น

จะสังเกตได้ว่าในประเทศสหรัฐอเมริกา มีแนวความคิดเช่นเดียวกับประเทศอังกฤษที่ว่า เมื่อศาลอุทธรณ์ไม่ได้ฟังไม่ได้เห็นพยานหลักฐานด้วยตนเอง ก็จะไม่เข้าไปวินิจฉัยความหน้าเชื่อถือของพยานหลักฐานนั้น และเนื่องจากการพิจารณาข้อเท็จจริงในศาลชั้นต้นของประเทศที่ใช้กฎหมายระบบคอมมอนลอว์ จะใช้คณะลูกขุน (Jury) ช่วยกันค้นหาความจริงเพื่อถ่วงดุลให้การวินิจฉัยข้อเท็จจริงเป็นไปด้วยความรอบคอบสูง ไม่มีเหตุอันสมควรที่จะต้องพิจารณาข้อเท็จจริงใหม่ในศาลสูงอีกครั้ง การวินิจฉัยข้อเท็จจริงของคณะลูกขุนจึงมักได้ขาด ศาลอุทธรณ์จะไม่ก้าวล่วงไปในดุลพินิจของลูกขุน¹⁸ กฎหมายจึงให้ศาลอุทธรณ์มีหน้าที่ เป็นศาลทบทวนข้อกฎหมาย (Review Court) เท่านั้นเช่นเดียวกับศาลสูงมลรัฐ และศาลสูงสุดสหรัฐ

¹⁶ Hezel B. Kerper. (1979). *Introduction to the Criminal Justice System* (2nd ed). pp. 45-46.

¹⁷ David A Jones. (1981). *The Law of Criminal Procedure*. p. 558.

¹⁸ วิสันต์ เพิ่มทวีผล. เล่มเดิม. หน้า 85.

ศาลอุทธรณ์ในประเทศสหรัฐอเมริกาจึงไม่มีหน้าที่เป็นศาลพิจารณา (Trial Court) เนื่องจากไม่ได้พิจารณาปัญหาข้อเท็จจริง แม้ศาลอุทธรณ์จะรับอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริงด้วยก็ตาม แต่ศาลอุทธรณ์จะทบทวนเฉพาะปัญหาข้อกฎหมายเท่านั้น ดังนั้น ศาลอุทธรณ์ในประเทศสหรัฐอเมริกาจึงมีสภาพเป็นศาลทบทวนข้อกฎหมาย ศาลชั้นต้นเท่านั้นที่ทำหน้าที่เป็นศาลพิจารณา และในการพิจารณาคดีอาญาของศาลแขวงซึ่งเป็นการพิจารณาคดีอาญาที่เป็น Misdemeanor คือ คดีที่มีความผิดไม่ร้ายแรง การพิจารณาคดีกระทำด้วยวาจา เป็นไปแบบรวบรัด ไม่มีการจดรายงานกระบวนการพิจารณาไว้ (court of not record) และมีผู้พิพากษานายเดียวเป็นองค์คณะ กฎหมายจึงเปิดโอกาสให้มีการพิจารณาคดีใหม่ได้ทั้งปัญหาข้อเท็จจริงและปัญหาข้อกฎหมายที่อุทธรณ์มาจากศาลแขวง โดยให้ศาลที่มีเขตอำนาจทั่วไป ซึ่งเป็นศาลชั้นต้นทำหน้าที่เป็นศาลชั้นอุทธรณ์พิจารณาอุทธรณ์ที่มาจากศาลแขวง เช่นเดียวกับ Cown Court ของประเทศอังกฤษซึ่งเป็นศาลชั้นอุทธรณ์ของศาลแขวง โดยให้ Cown Court เป็นศาลสูงชั้นกลาง แต่ของสหรัฐอเมริกาเขตอำนาจของศาลทั่วไป (Trial Court of General Jurisdiction) จัดอยู่ในประเภทศาลชั้นต้น ทำหน้าที่เป็นศาลชั้นอุทธรณ์และเป็นศาลพิจารณาชั้นที่สองในศาลแขวง

2) การตรวจสอบข้อเท็จจริงและการรับฟังพยานหลักฐานของศาลอุทธรณ์

เนื่องจากประเทศสหรัฐอเมริกา เป็นประเทศที่ใช้กฎหมายระบบคอมมอนลอว์ ดังนั้นการพิจารณาคดีของศาลชั้นต้นจะให้คณะลูกขุน (Jury) ในการรับฟังพยานหลักฐานและวินิจฉัยข้อเท็จจริง ซึ่งจะมีความละเอียดรอบคอบสูง การรับฟังพยานหลักฐานและการวินิจฉัยในปัญหาข้อเท็จจริงมักจะเด็ดขาด¹⁹ ส่วนในการพิจารณาคดีและรับฟังพยานหลักฐานในศาลอุทธรณ์จะมีลักษณะเพียงการทบทวนการใช้กฎหมายของศาลชั้นต้นเท่านั้น จะไม่มีการตรวจสอบความจริงใจปัญหาข้อเท็จจริงที่คณะลูกขุนได้วินิจฉัยมาแล้ว จึงได้มีแนวคิดที่ว่าเมื่อศาลอุทธรณ์ไม่ได้เห็นไม่ได้ฟังการสืบพยานหลักฐานด้วยตนเอง ศาลอุทธรณ์ก็จะไม่เข้าไปก้าวล่วงความน่าเชื่อถือในการวินิจฉัยข้อเท็จจริงของคณะลูกขุน จะเห็นได้ว่าการอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริงจึงมักจะไม่ประสบความสำเร็จ ถึงแม้กฎหมายจะให้สิทธิการอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายได้อย่างน้อยครั้งหนึ่งก็ตาม แต่ศาลอุทธรณ์จะไม่ตรวจสอบค้นหาความจริงอีก จึงทำให้ข้อเท็จจริงหยุดยั้งที่ศาลชั้นต้นเท่านั้น

การรับฟังพยานหลักฐานใหม่ในการพิจารณาอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริง ศาลจะพิจารณาจากสำนวนคดีของศาลที่เริ่มคดีโดยจะไม่มีการสืบพยานใหม่ ฉะนั้น ศาลอุทธรณ์จึงไม่อาจรับฟังพยานหลักฐานใหม่ได้เลย หากพบพยานหลักฐานใหม่จะแก้ไขด้วยวิธีอื่นต่อไป

¹⁹ ชาญณรงค์ ปราณิจิตต์ และคณะ. เล่มเดิม. หน้า 41.

ตามหลักทฤษฎีการอุทธรณ์ จะเป็นการอุทธรณ์เฉพาะในปัญหาข้อกฎหมาย เพื่อเป็นการให้ศาลอุทธรณ์จับผิดข้อผิดพลาดในการใช้กฎหมาย (catch legal error) ที่เกิดจากการพิจารณาคดี²⁰ หากเป็นปัญหาข้อเท็จจริงก็สามารถอุทธรณ์ได้ ซึ่งกฎหมายประเทศสหรัฐอเมริกาให้สิทธิอุทธรณ์ได้ทั้งปัญหาข้อเท็จจริงและปัญหาข้อกฎหมาย แต่ศาลอุทธรณ์ จะไม่เข้าไปก้าวก้าวพิจารณาปัญหาข้อเท็จจริงที่คณะลูกขุนได้วินิจฉัยมาแล้ว ศาลอุทธรณ์จะพิจารณาคูจากสำนวนของศาลที่เริ่มคดี ส่วนการฟังคำแถลงการณ์ถือเป็นส่วนประกอบเท่านั้น ศาลอุทธรณ์จะดูเพียงว่าการวินิจฉัยข้อเท็จจริงของลูกขุนจากพยานหลักฐานฐานด้วยกฎหมายหรือขัดต่อเหตุผลหรือไม่ จะไม่มีการสืบพยานใหม่และไม่มีการรับฟังพยานหลักฐานใหม่ หากพบพยานหลักฐานใหม่ต้องแก้ไขด้วย Post conviction remedies จึงไม่อาจรับฟังได้โดยอาศัยระบบการอุทธรณ์

การอุทธรณ์จากศาลมลรัฐ (Magistrate Court) ในศาลที่มีเขตอำนาจทั่วไป (Trial Court of General Jurisdiction) ทำหน้าที่เป็นศาลชั้นอุทธรณ์และเป็นศาลพิจารณาชั้นที่สอง (Second Trial Court) ของศาลแขวง พิจารณาทั้งปัญหาข้อเท็จจริงและปัญหาข้อกฎหมาย ตรวจสอบความจริงโดยสืบพยานรับฟังพยานหลักฐานใหม่ในประเด็นที่ยังอุทธรณ์โต้แย้ง อันเนื่องมาจากการพิจารณาของศาลแขวงเป็นการพิจารณาแบบรวบรัด จะกระทำด้วยวาจาไม่มีการจดรายงานกระบวนการพิจารณาไว้ โดยผู้พิพากษานายเดียว ประกอบกับคดีมีจำนวนมาก การวินิจฉัยคดีอาจเกิดความผิดพลาดขึ้นได้ กฎหมายจึงให้มีการตรวจสอบความจริงโดยมีการสืบพยานหลักฐานใหม่ได้อีกครั้ง เฉพาะในประเด็นที่ยังอุทธรณ์โต้แย้งเท่านั้น ส่วนประเด็นที่ไม่อุทธรณ์โต้แย้งก็เป็นอันยุติตามนั้น และข้อเท็จจริงที่ได้ตรวจสอบแล้วก็จะยุติลงที่ขั้นนี้ เช่นเดียวกับการพิจารณาอุทธรณ์จากศาลแขวง ในประเทศอังกฤษ จะเห็นได้ว่าศาลในประเทศสหรัฐอเมริกา เช่น ศาลอุทธรณ์สหรัฐ (United State Court of Appeal) และศาลอุทธรณ์ระดับกลาง (Intermediate Court of Appeal) ไม่มีหน้าที่เป็นศาลพิจารณาชั้นที่สอง (Second Trial Court) เพราะถือว่าข้อเท็จจริงได้รับการกลั่นกรองโดยรอบคอบมาจากคณะลูกขุนในศาลชั้นต้นแล้ว ไม่จำเป็นต้องตรวจสอบความจริงในศาลอุทธรณ์อีก จึงมีเพียงศาลที่มีเขตอำนาจทั่วไปซึ่งเป็นศาลชั้นต้นมีหน้าที่เป็นศาลชั้นอุทธรณ์ของศาลแขวง ทำหน้าที่เป็นศาล Second Trial Court โดยสืบพยานหลักฐานในประเด็นที่มีการอุทธรณ์ขึ้นมาเท่านั้น

ศาลสูงมลรัฐ และศาลสูงสุดสหรัฐจะไม่รับพิจารณาปัญหาข้อเท็จจริง กล่าวคือข้อเท็จจริงที่ถูกชี้ขาดโดยคณะลูกขุน ศาลจะไม่หยิบยกขึ้นมาพิจารณาใหม่ แม้รัฐธรรมนูญจะบัญญัติว่า “Supreme Court มีเขตอำนาจในการรับอุทธรณ์ทั้งปัญหาข้อกฎหมายและข้อเท็จจริง”²¹ แต่ตามปกติแล้วศาลจะไม่วินิจฉัยปัญหาข้อเท็จจริง เพราะศาลมีอำนาจพิเศษคือ การพิจารณาเฉพาะ

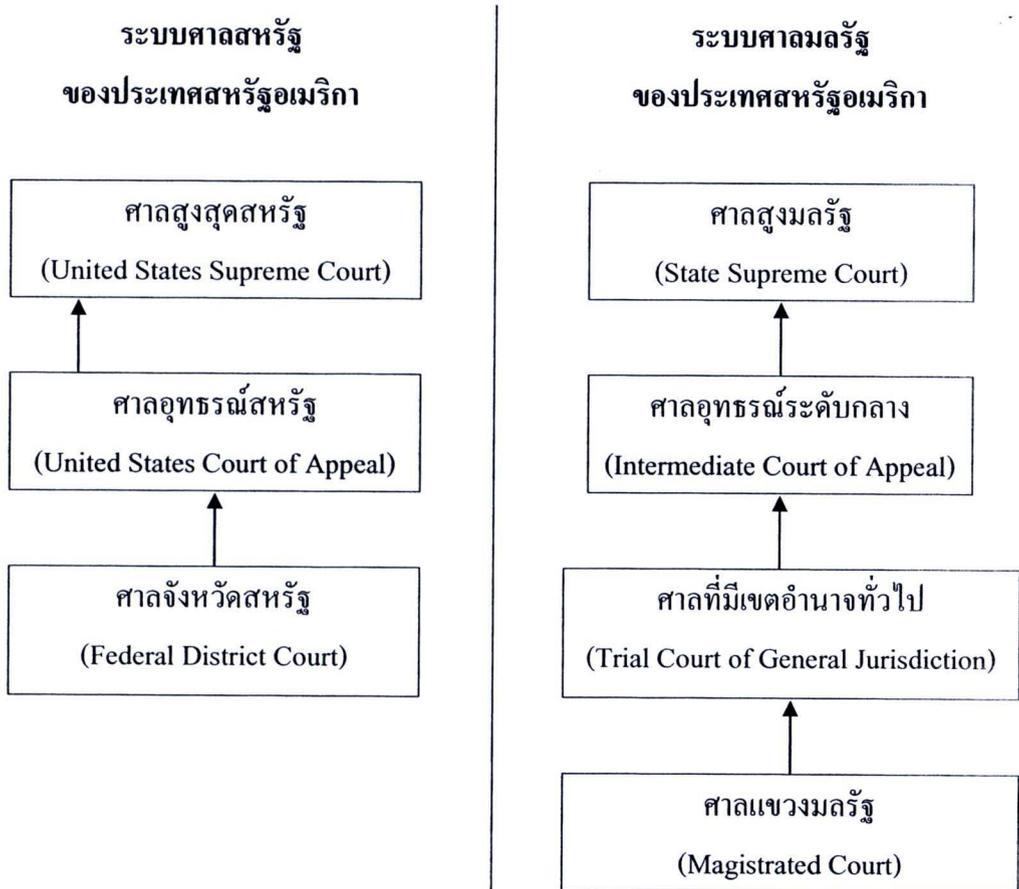
²⁰ Henry R. Glick. (1983). *Court Politics and Justice*. p. 210.

²¹ Section 2 Article III U.S. Constitution.

ปัญหาข้อกฎหมาย โดยศาลจะปฏิบัติตามหลักแห่งการจำกัดตนเอง (rule self-limitation) ในการพิจารณาเฉพาะปัญหาข้อกฎหมายเท่านั้น²²

แผนผังที่ 2

โครงสร้างระบบศาลในคดีอาญา ประเทศอเมริกา

²² Charles Alan Wright. (1994). Law of Federal Court (5th ed). p. 530. อ้างถึงใน ราตรี คามี. (2549). การพิจารณาคดีอาญาในศาลสูง. หน้า 61.

3.3 ประเทศเยอรมนี

3.3.1 ระบบของศาลเยอรมนี

เนื่องจากประเทศเยอรมนีเป็นประเทศระบบสหรัฐหรือสหพันธ์ (Federalism) ซึ่งประกอบด้วยมลรัฐ 11 มลรัฐ ในแต่ละมลรัฐจะมีศาล 3 ระดับคือ ศาลแขวง (Amtsgericht) ศาลจังหวัด (Landgericht) และศาลสูง (Oberlandgericht) โดยมีศาลสูงสุดสหพันธ์รัฐ (Bundesgerichtshof) เป็นศาลสูงสุดของประเทศ (ดูแผนผังที่ 3) ซึ่งจะได้ศึกษารายละเอียดดังนี้

1) ศาลแขวง (Amtsgericht) จะมีเขตอำนาจในการพิจารณาพิพากษาความผิดที่มีโทษไม่รุนแรง ไม่อาจพิจารณาพิพากษาคดีที่กฎหมายกำหนดโทษจำคุกเกิน 3 ปีได้ และไม่มีอำนาจกำหนดวิธีการเพื่อความปลอดภัย การพิจารณาคดียังแบ่งการพิจารณาพิพากษาโดยมีผู้พิพากษาคนเดียว (Einzelrichter) หรือ (Amtsgericht) กับการพิจารณาพิพากษาโดยศาลลูกขุนเล็ก (Schöffengericht) จะประกอบด้วยผู้พิพากษาอาชีพ 1 คน และผู้พิพากษาสมทบ (Lay Judge หรือ Schöffen) 2 คน²³ (ดูแผนผังที่ 3) ผู้พิพากษานายเดียว จะมีอำนาจพิจารณาคดีได้ แต่ถ้าคดีที่มีการลงโทษจำคุกเกินกว่า 1 ปี แต่ไม่เกิน 3 ปี จะต้องพิจารณาพิพากษาโดยศาลลูกขุนเล็ก²⁴ จะใช้ผู้พิพากษานายเดียวไม่ได้

2) ศาลจังหวัด (Landgericht) จะมีเขตอำนาจหน้าที่พิจารณาพิพากษาคดีทั้งปวงที่อยู่ นอกอำนาจศาลแขวง หรือคดีอาญาที่อยู่ในอำนาจศาลแขวง แต่พนักงานอัยการเห็นว่ามีความสำคัญที่ควรให้ศาลจังหวัดพิจารณา ตลอดจนมีเขตอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีอุทธรณ์คำพิพากษาของศาลลูกขุนเล็ก และของผู้พิพากษานายเดียวของศาลแขวงทั้งปัญหาข้อเท็จจริงและข้อกฎหมาย เรียกอุทธรณ์ชนิดนี้ว่า Berufung²⁵ ในส่วนปัญหาข้อเท็จจริงจะยุติในชั้นนี้²⁶

การอุทธรณ์คำพิพากษาของผู้พิพากษานายเดียวของศาลแขวง จะได้รับการพิจารณาพิพากษาโดยองค์คณะเล็กทางอาญา (Klein Strafammer) ซึ่งประกอบด้วยผู้พิพากษาอาชีพ 1 คน และผู้พิพากษาสมทบอีก 2 คน ส่วนคดีที่อุทธรณ์คำพิพากษาของศาลลูกขุนเล็ก จะได้รับการพิจารณาพิพากษาโดยองค์คณะใหญ่ทางอาญา (Grosse Strafammer) ซึ่งประกอบด้วยผู้พิพากษาอาชีพ 3 คน และผู้พิพากษาสมทบ 2 คน

²³ กมลชัย รัตนสกาววงศ์. (2531). ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับระบบกฎหมายและระบบศาลของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี (รวมบทความในโอกาสครบรอบ 60 ปี คร.ปรีดี เกษมทรัพย์). หน้า 11-12.

²⁴ ไพศิษฐ์ พิพัฒน์กุล. (2517). “ระบบศาลและอำนาจหน้าที่ของศาลชั้นต้นประเทศเยอรมัน.” *หนังสือวันรพี*, 17. หน้า 22-23.

²⁵ กมลชัย รัตนสกาววงศ์. เล่มเดิม. หน้า 185.

²⁶ Gerhard Casper and Hans Zeisel. (1972, 1 January). “Lay Judges in the German Criminal Courts.” *The Journal of Legal Studies*. p. 142.

นอกจากนี้องค์คณะใหญ่ทางอาญายังเป็นศาลชั้นต้นในคดีดังต่อไปนี้

(1) คดีความผิดอาญาร้ายแรงที่พ้นจากอรรถนิจในศาลอาญาอื่น

(2) คดีความผิดอาญาร้ายแรงที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์

(3) คดีความผิดอาญาที่ผู้พิพากษาคนเดียวของศาลแขวงโอนเรื่องมาให้ เนื่องจากเกินอำนาจพิจารณาพิพากษาของผู้พิพากษาคนเดียวของศาลแขวง²⁷

องค์คณะใหญ่ทางอาญาในฐานะศาลชั้นต้นนี้ องค์คณะประกอบด้วยผู้พิพากษาอาชีพ 5 คน การวินิจฉัยในปัญหาข้อเท็จจริงในศาลชั้นต้นนี้ถือเป็นที่สุด ไม่อาจอุทธรณ์โต้แย้งได้จะอุทธรณ์ได้เฉพาะในปัญหาข้อกฎหมาย

3) ศาลสูงมลรัฐ (Oberlandesgericht) จะมีเขตอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีอุทธรณ์คำพิพากษาขององค์คณะเล็กทางอาญา (Kleie Strafkammer) และองค์คณะใหญ่ทางอาญา (Grosse Strafkammer) ที่ทำหน้าที่เป็นศาลชั้นอุทธรณ์ ซึ่งศาลสูงมลรัฐจะมีอำนาจพิจารณาพิพากษาเฉพาะปัญหาข้อกฎหมายเท่านั้น จะมีองค์คณะประกอบด้วยผู้พิพากษาอาชีพ 3 คนร่วมพิจารณาข้อกฎหมาย นอกจากนี้ศาลสูงมลรัฐยังทำหน้าที่เป็นศาลชั้นต้นในคดีความผิดอาญา²⁸ ที่เกี่ยวกับผลประโยชน์ของรัฐ เช่น ความผิดเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของรัฐ หรือความมั่นคงของรัฐความผิดที่กระทำต่อรัฐบุรุษต่างประเทศ และคดีฆาตกรรมคนหมู่มาก โดยจะมีผู้พิพากษาอาชีพครบองค์คณะ 5 คน²⁹

4) ศาลสูงสุดสหพันธ์รัฐ (Bundesgerichtshof) เป็นศาลที่พิจารณาพิพากษาคดีอาญาชั้นสูงสุด จะมีเขตอำนาจพิจารณาเฉพาะอุทธรณ์ปัญหาข้อกฎหมายเท่านั้น โดยพิจารณาคดีที่อุทธรณ์มาจากองค์คณะใหญ่ทางอาญา (Grosse Strafkammer) และศาลสูงมลรัฐ (Oberlandesgericht) ที่ทั้งสองศาลทำหน้าที่เป็นศาลชั้นต้น ดังนั้นองค์คณะของศาลสูงสุดสหพันธ์รัฐประกอบด้วยผู้พิพากษาอาชีพ 5 คน³⁰

การตรวจสอบ คำพิพากษาของศาลแขวงสามารถอุทธรณ์ได้ทั้งปัญหาข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายไปยังศาลจังหวัด สำหรับปัญหาข้อกฎหมายยังสามารถอุทธรณ์ได้อีกชั้นหนึ่งเพื่อตรวจสอบแก้ไขความไม่ถูกต้องในการใช้กฎหมาย โดยการอุทธรณ์ไปยังศาลสูงมลรัฐ แต่หากเป็นคดีของศาลจังหวัดที่ตัดสินโดยองค์คณะ Grosse Strafkammer (ผู้พิพากษาอาชีพ 5 คน) หรือคดีของ

²⁷ กมลชัย รัตนสกาวงศ์. เล่มเดิม. หน้า 13.

²⁸ แหล่งเดิม. หน้า 187.

²⁹ Gerhard Casper and Hans Zeisel. Op.cit. p. 143.

³⁰ Ibid.

ศาลสูงมลรัฐ (Oberlandesgericht) ในกรณีทำหน้าที่เป็นศาลชั้นต้น ในคดีความผิดที่เกี่ยวกับผลประโยชน์ของรัฐ เช่นความผิดเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของรัฐหรือความมั่นคงของรัฐ ความผิดที่กระทำต่อรัฐบุรุษต่างประเทศ และฆาตกรรมคนหมู่มาก ในกรณีเช่นนี้ต้องมีองค์คณะประกอบด้วยผู้พิพากษาอาชีพ 5 คน³¹ และจะไม่สามารถอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริงได้ จะอุทธรณ์ได้เฉพาะข้อกฎหมายไปยังศาลสูงสุดสหพันธรัฐเพื่อตรวจสอบทบทวนความถูกต้องการปรับใช้กฎหมายของศาลล่าง

3.3.2 การพิจารณาคดีและการตรวจสอบข้อเท็จจริงในคดีอาญาของศาลอุทธรณ์

หลักการพิจารณาคดีอาญาในศาลอุทธรณ์ของประเทศเยอรมนีในส่วนการรับฟังพยานหลักฐานในปัญหาข้อเท็จจริงของศาลชั้นอุทธรณ์ ซึ่งจะได้ศึกษา 2 ส่วน กล่าวคือ ในส่วนบทบาทหน้าที่ของศาลในการพิจารณาคดีอาญา และการตรวจสอบข้อเท็จจริงในศาลชั้นอุทธรณ์ดังนี้

1) บทบาทหน้าที่ของศาลในการพิจารณาคดี

เนื่องจากประเทศเยอรมนีใช้กฎหมายระบบ Civil Law ระบบการพิจารณาคดีเป็นระบบไต่สวนมุ่งการค้นหาความจริงเป็นเนื้อแท้ ศาลจึงมีบทบาทมากในการค้นหาความจริง การอุทธรณ์เป็นสิทธิของคู่ความที่กฎหมายให้สิทธิที่จะอุทธรณ์ได้อย่างน้อยครั้งหนึ่ง ทั้งปัญหาข้อเท็จจริงและปัญหาข้อกฎหมายจากศาลแขวง (Einzelrichter or Amtsgericht) ไปยังศาลจังหวัด ซึ่งพิจารณาโดยองค์คณะเล็กทางอาญา (Kleie Strafkammer) และกรณีอุทธรณ์จากศาลลูกขุนเล็ก (Schoffengericht) ไปยังศาลจังหวัด ซึ่งพิจารณาโดยองค์คณะใหญ่ทางอาญา (Grosse Strafkammer) ศาลจังหวัดทำหน้าที่เป็นศาลชั้นอุทธรณ์ของศาลแขวงและศาลลูกขุนเล็ก โดยมีบทบาทหน้าที่เป็นศาลพิจารณาชั้นที่สอง (Second Trial Court) ต้องรับฟังพยานหลักฐานเพื่อนำมาชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานในการค้นหาความจริง ปัญหาข้อเท็จจริงที่อุทธรณ์จากศาลแขวงและศาลลูกขุนเล็กจะยุติเพียงขั้นนี้

สำหรับศาลสูงมลรัฐ โดยปกติจะเป็นศาลทบทวนข้อกฎหมายเช่นเดียวกับศาลสูงสุดสหพันธรัฐ แต่ในกรณีที่ศาลสูงมลรัฐทำหน้าที่เป็นศาลชั้นต้นในคดีความผิดอาญาที่เกี่ยวกับผลประโยชน์ของรัฐ ก็มีบทบาทหน้าที่เป็นศาลพิจารณา (Trial Court) เพราะต้องพิจารณาทั้งปัญหาข้อเท็จจริงด้วย

ในกรณีศาลสูงมลรัฐเป็นศาลชั้นต้นในคดีความผิดเกี่ยวกับผลประโยชน์ของรัฐทำหน้าที่เป็นศาลพิจารณา โดยมีศาลจังหวัด (Landgericht) เป็นศาลชั้นอุทธรณ์ของศาลแขวง ทำหน้าที่เป็นศาลพิจารณาชั้นที่สอง พิจารณาทั้งปัญหาข้อเท็จจริงและปัญหาข้อกฎหมายที่มีการ

³¹ กมลชัย รัตนสกววงศ์. เล่มเดิม. หน้า 13-14.

อุทธรณ์มาจากศาลแขวงและศาลลูกขุนเล็ก ในการทำหน้าที่เป็นศาลพิจารณาชั้นที่สอง (Second Trial Court) จะพิจารณาคดีด้วยวิธีสืบพยานหลักฐานและชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานตามหลักการค้นหาความจริง เมื่อมีการอุทธรณ์โต้แย้งขอให้ศาลชั้นอุทธรณ์ตรวจสอบในประเด็นใด ศาลก็จะให้นำพยานหลักฐานมาสืบใหม่ในประเด็นที่มีการอุทธรณ์โต้แย้งเพื่อศาลจะได้ฟังพยานหลักฐานด้วยตนเองตามหลักของศาลพิจารณา³²

2) การตรวจสอบข้อเท็จจริงและการรับฟังพยานหลักฐานของศาลอุทธรณ์

การรับฟังพยานหลักฐานในการพิจารณาคดีอาญาในศาลชั้นอุทธรณ์นั้น หากมีการพิจารณาคดีทุกครั้งจะต้องมีผู้พิพากษานั่งพิจารณาคกรบองค์คณะไม่ต่ำกว่า 3 นาย เพื่อเป็นการช่วยถ่วงถ่วงให้ได้ความจริงมากขึ้น ซึ่งประเทศเยอรมนีจะให้ความสำคัญมากในการค้นหาความจริง ดังนั้นการพิจารณาคดีของศาลอุทธรณ์จึงแบ่งการพิจารณาได้ดังนี้

(1) การพิจารณาคดีใหม่ทั้งคดี

การพิจารณาคดีอาญานั้นในเรื่องการค้นหาความจริงเพื่อให้ได้ความจริงที่เป็นเนื้อแท้ พยานหลักฐานที่ได้มาใหม่สามารถรับฟังได้โดยไม่มีข้อจำกัดแต่อย่างใด ถ้าพยานหลักฐานนั้นสามารถทำให้การพิจารณาในชั้นอุทธรณ์กระจ่างขึ้น³³ หากเป็นกรณีการอุทธรณ์ทั่วไป (Appeal on fact and law) หรืออุทธรณ์คดีความผิดไม่รุนแรง (Berufung)³⁴ โดยศาลจังหวัดทำหน้าที่เป็นศาลชั้นอุทธรณ์ และเป็นศาลพิจารณาชั้นที่สอง (Second Trial Court) การพิจารณาคดีอุทธรณ์คำพิพากษาของศาลแขวงนี้ กฎหมายเปิดโอกาสให้มีการพิจารณาคดีใหม่ได้ ด้วยเหตุผลเนื่องมาจากการพิจารณาคดีอาญาในศาลแขวงเป็นการพิจารณาโดยรวบรัด มีผู้พิพากษานายเดียวเป็นองค์คณะและปริมาณคดีมีจำนวนมาก การพิจารณาอาจไม่ละเอียดรอบคอบและอาจมีความผิดพลาดได้ ประกอบกับการพิจารณาปัญหาข้อเท็จจริงมุ่งการค้นหาความจริงเป็นเนื้อแท้ กฎหมายจึงเปิดโอกาสให้มีการพิจารณาคดีได้อีกครั้ง ทั้งปัญหาข้อเท็จจริงและปัญหาข้อกฎหมายในประเด็นที่มีการอุทธรณ์โต้แย้ง

หากเป็นกรณีศาลจังหวัดที่ทำหน้าที่เป็นศาลชั้นอุทธรณ์ และเป็นศาลพิจารณาชั้นที่สอง (Second Trial Court) ทำการตรวจสอบความจริงโดยการสืบพยาน เพื่อนำมาชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานใหม่ในประเด็นที่มีการอุทธรณ์โต้แย้ง เว้นแต่ศาลเห็นว่าการสืบพยานดังกล่าวไม่จำเป็นที่จะทำให้อคติกระจ่างชัดขึ้น และคู่ความยังมีสิทธิที่จะเสนอข้อเท็จจริงเกี่ยวกับพยานหลักฐาน

³² ราตรี คามี่. เล่มเดิม. หน้า 74.

³³ วิสันต์ เพิ่มทวีผล. เล่มเดิม. หน้า 83.

³⁴ Berufung เป็นการอุทธรณ์มาจากศาลแขวง ไปยังศาลจังหวัด ซึ่งจะพิจารณาเฉพาะคดีความผิดไม่รุนแรง.

ใหม่เข้าสู่การพิจารณาของศาลชั้นอุทธรณ์ได้ด้วย หากศาลเห็นชอบด้วยกับข้ออุทธรณ์ ก็จะพิพากษา กลับคำพิพากษาของศาลชั้นต้น และมีคำพิพากษาใหม่ในนามของศาลชั้นอุทธรณ์เอง จึงทำให้การ อุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริงยุติในชั้นนี้

(2) การทบทวน (Review)

การทบทวนคดีศาลจะทำการทบทวนเฉพาะปัญหาข้อกฎหมายล้วนๆ เพราะ Berufung สามารถพิจารณาคดีนั้นใหม่ได้ตั้งแต่คดีอยู่แล้ว การ Review ข้อกฎหมาย จะเป็นหน้าที่ของ ศาลสูงมลรัฐ ซึ่งมีฐานะเป็นศาลลำดับที่ 3 ในการอุทธรณ์ปัญหาข้อกฎหมายขององค์คณะใหญ่ทาง อาญา (Grosse Strafkammer) และองค์คณะเล็กทางอาญา นอกจากนี้ศาลสูงมลรัฐยังเป็นศาลชั้นต้น ในคดีความผิดอาญาที่เกี่ยวกับผลประโยชน์ของรัฐ เช่นความผิดเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของรัฐ คำตัดสินของศาลสูงมลรัฐในฐานะศาลชั้นต้นไม่อาจอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริงได้ ข้อเท็จจริงจะยุติ เพียงชั้นนี้ จะอุทธรณ์ต่อไปยังศาลสูงสุดสหพันธรัฐได้เฉพาะปัญหาข้อกฎหมายเท่านั้น โดยจะต้อง ได้รับความเห็นชอบจากศาลสูงสุดสหพันธรัฐก่อน

ดังนั้นการพิจารณาอุทธรณ์ในลักษณะการทบทวนคดี จะเป็นการทบทวนเฉพาะ ปัญหาข้อกฎหมายเท่านั้น จะไม่มีการทบทวนปัญหาข้อเท็จจริงเพราะ Berufung สามารถพิจารณา คดีใหม่ได้ทั้งคดี

ในกรณีไม่พอใจในคำพิพากษาคู่ความมีสิทธิยื่นการอุทธรณ์ จะเป็นการให้สิทธิ ของคู่ความในครั้งแรก แต่หากเป็นครั้งที่สองต่อไป ให้อุทธรณ์ไปยังศาลสูงที่สุดนั้น และจะต้อง ได้รับความเห็นชอบหรือคำรับรองเสียก่อนและจะอุทธรณ์ได้เฉพาะข้อกฎหมายเท่านั้น ซึ่งการ อุทธรณ์อาจเกิดขึ้นจากการอุทธรณ์คำพิพากษาของศาลแขวง (Amtsgericht) โดยตรง ไม่ต้องผ่าน ชั้นอุทธรณ์ (Leag-frog appeal)³⁵ ระบบการอุทธรณ์จากศาลชั้นต้น ไปยังศาลชั้นอุทธรณ์ไม่ว่าคดี แพ่งหรือคดีอาญา สามารถทำได้ทั้งปัญหาข้อเท็จจริงและปัญหาข้อกฎหมาย เว้นแต่จะถูกจำกัด ห้ามไว้บ้างในบางกรณี ส่วนการอุทธรณ์จากศาลชั้นอุทธรณ์ไปยังศาลสูงมลรัฐหรือศาลสูงสุด สหพันธรัฐ ต้องเป็นการขอให้ทบทวนในปัญหาข้อกฎหมายเท่านั้น โดยจะต้องได้รับความเห็นชอบ จากศาลสูงมลรัฐหรือศาลสูงสหพันธรัฐก่อน

จะเห็นได้ว่า การทำหน้าที่เป็นศาลพิจารณาชั้นที่สอง (Second Trial Court) ใน ศาลชั้นอุทธรณ์ของประเทศเยอรมนี จะตรวจสอบความจริงโดยการสืบพยานและชั่งน้ำหนัก พยานหลักฐานเพื่อค้นหาคำความจริงตามหลักของศาลพิจารณา (Trial Court) มุ่งค้นหาคำความจริง การ ตรวจสอบข้อเท็จจริงในศาล Second Trial Court จะเป็นการตรวจสอบเฉพาะในประเด็นที่ยัง

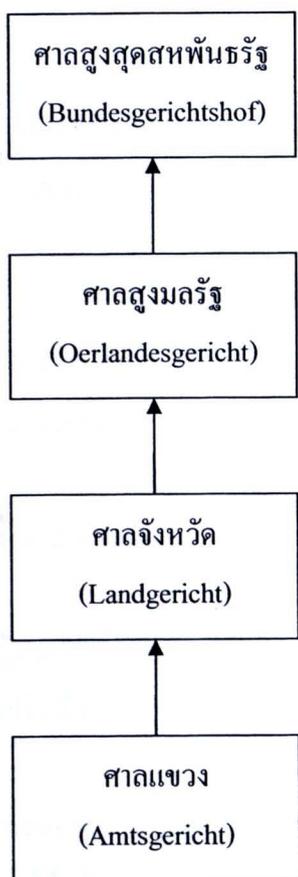
³⁵ German Code of Criminal Procedure Section 335.

อุทธรณ์ได้แย้ง หากประเด็นใดไม่ได้อุทธรณ์ได้แย้งก็จะยุติไป ซึ่งจะอุทธรณ์เฉพาะปัญหาข้อกฎหมาย และการอุทธรณ์จะเป็นการให้สิทธิคู่ความในครั้งแรก

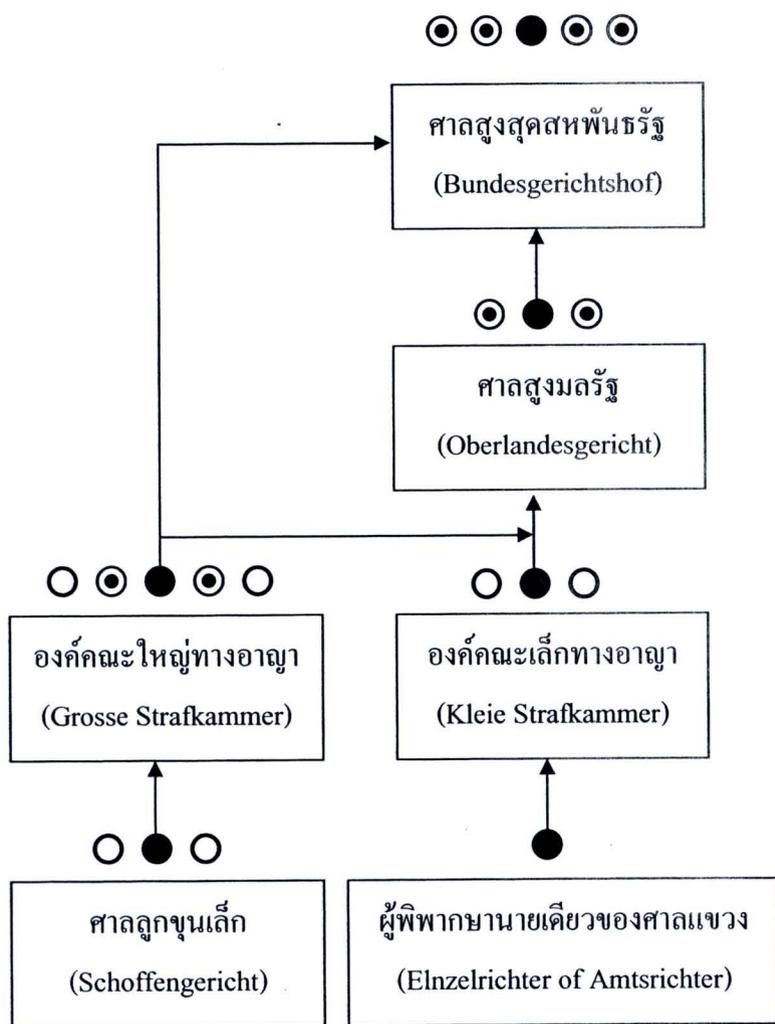
แผนผังที่ 3

โครงสร้างระบบศาลในคดีอาญา ประเทศเยอรมนี

ระบบศาลของประเทศเยอรมนี

องค์คณะของศาลประเทศเยอรมนี

- ผู้พิพากษาอาชีพซึ่งเป็นหัวหน้าคณะ
- ◎ ผู้พิพากษาอาชีพ
- ผู้พิพากษาสมทบ

3.4 ประเทศฝรั่งเศส

3.4.1 ระบบของศาลฝรั่งเศส

ในประเทศฝรั่งเศส จะแบ่งระบบศาลออกเป็น 2 ระบบ³⁶ คือ ระบบศาลคู่ (Dualité de jurisdictions) เป็นระบบศาลยุติธรรม (Judicial system) ซึ่งพิจารณาพิพากษาคดีแพ่งและคดีอาญาทั่วไป และระบบศาลปกครอง (Administrative system) จะพิจารณาพิพากษาเฉพาะคดีอาญาปกครองเท่านั้น ซึ่งในที่นี้จะได้ศึกษารายละเอียดเฉพาะระบบศาลยุติธรรม ดังนี้

ระบบศาลยุติธรรมฝรั่งเศส จะแบ่งออกเป็น 3 ระดับคือ ศาลชั้นต้น (Juridiction de première instance) ศาลอุทธรณ์ (Cour d'Appel) และศาลฎีกา (Cour de cassation) แต่ศาลฎีกาจะไม่ได้พิจารณาคดีเหมือนอย่างศาลชั้นต้นและศาลอุทธรณ์ เพราะเป็นศาลที่ทำหน้าที่ควบคุมดูแลคำพิพากษาของศาลล่างให้เป็นไปโดยชอบด้วยกฎหมาย (ดูแผนผังที่ 4)

1) ศาลชั้นต้น แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือศาลสามัญ (Juridiction de droit commun) มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีทุกประเภทที่กฎหมายมิได้บัญญัติเป็นพิเศษให้อยู่ในอำนาจศาลยุติธรรมอื่นใดโดยเฉพาะ และศาลพิเศษ (juridictions d' exception) มีอำนาจพิจารณาคดีเฉพาะที่กฎหมายให้อำนาจบัญญัติไว้ให้อยู่ในเขตอำนาจของศาลพิเศษนั้น โดยเฉพาะ³⁷

ศาลสามัญ ตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของฝรั่งเศสได้แบ่งศาลอาญาออกเป็น 2 ส่วน คือศาลไต่สวน (Juridiction d' instruction หรือ Pretrial investigatory court) กับศาลตัดสิน (Juridiction de jugement) โดยมีรายละเอียดดังนี้

(1) ศาลไต่สวน (Juridiction d' instruction) คือ ศาลที่ทำหน้าที่ไต่สวนคดีซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ส่วนคือ

ก. ผู้พิพากษาไต่สวน (Juge d' instruction) มีอำนาจอย่างพนักงานสอบสวนและผู้พิพากษาในการสอบสวนคดี สั่งควบคุมผู้ต้องหาสอบสวนพยานหลักฐานต่างๆ เมื่อสอบสวนคดีเสร็จแล้ว จะส่งฟ้องจำเลยต่อศาลที่มีอำนาจตัดสินหรือสั่งไม่ฟ้อง

ข. ศาลไต่สวนชั้นที่ 2 (Chambre d' accusation) มีผู้พิพากษาองค์คณะ 3 นาย เป็นแผนกหนึ่งของศาลอุทธรณ์ (Cour d' Appel) มีอำนาจหน้าที่พิจารณาคำร้องขอคุ้มครองที่อุทธรณ์คำสั่งของผู้พิพากษาศาลไต่สวน และพิจารณาความผิดที่มีโทษเป็นความผิดอุกฉกรรจ์ (Crimes หรือ Serious crimes) ซึ่งความผิดประเภทนี้เป็นความผิดที่มีโทษรุนแรงมาก กฎหมายไม่

³⁶ ชาญณรงค์ ปราณีจิตต์ และคณะ. เล่มเดิม. หน้า 108.

³⁷ Christian Dadomo. (1996). Susan Farran. *The French Legal System* (2nd). pp. 50-52.

ยอมให้คดีเช่นนี้อยู่ในดุลพินิจของผู้พิพากษาศาลไต่สวนแต่ผู้เดียว ก่อนที่จะฟ้องผู้ต้องหาต่อศาลได้ ต้องส่งคำฟ้องมาให้ศาลไต่สวนชั้นที่ 2 พิจารณาก่อนว่าจะส่งฟ้องต่อไปหรือไม่³⁸

(2) ศาลตัดสิน (Jurisdiction de jugement) คือศาลที่พิจารณาพิพากษาว่าจำเลยมีความผิดตามที่โจทก์ฟ้องหรือไม่ หากเห็นว่าไม่มีความผิดก็จะพิพากษาปล่อยตัวจำเลยไป ศาลตัดสินของศาลสามัญแยกออกเป็น 3 ประเภท ตามลักษณะของการกระทำความผิด ได้แก่ ศาลตำรวจ (Tribunal de police) ศาลคดีมัจฉิมโทษ (Tribunal correctionnel) และศาลลูกขุน (Cour d'assises)

ก. ศาลตำรวจ (Tribunal de police) เป็นศาลซึ่งจะมีที่ตั้งอยู่ในเขตอำเภอ (arrondissement) มีอำนาจหน้าที่พิจารณาพิพากษาคดีอาญาโทษ คดีที่มีแต่โทษปรับและคดีที่เป็นการถอดถอนและจำกัดสิทธิของกฎหมาย การพิจารณาพิพากษาคดีของศาลตำรวจกระทำโดยผู้พิพากษานายเดี่ยว โดยเจ้าหน้าที่ตำรวจประจำศาลตำรวจมีตำแหน่งเป็น Commissaire de police จะปฏิบัติหน้าที่เช่นเดียวกับพนักงานอัยการ สำหรับความผิดโทษใน 4 ระดับแรก (Contraventions des 4 premières classes) สำหรับความผิดโทษที่อยู่ในหน้าที่รับผิดชอบของพนักงานอัยการ โดยตรง คือความผิดโทษระดับ 5 (Contraventions de la 5e classe) วิธีพิจารณาคดีในศาลตำรวจมีขั้นตอนไม่ยุ่งยากทำให้การพิจารณาคดีเป็นไปด้วยความรวดเร็ว

ข. ศาลมัจฉิมโทษ (Tribunal correctionnel) ซึ่งมีผู้พิพากษาดังแต่ 3 คนขึ้นไป ตั้งอยู่ในเขตจังหวัด (Département) มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีที่เป็นความผิดมัจฉิมโทษ³⁹ คือคดีที่มีอัตราโทษจำคุกไม่เกิน 10 ปี

ค. ศาลลูกขุน (Cour d'assises) เป็นศาลอาญาพิจารณาคดีอุกฉกรรจ์ (Crime) ตั้งอยู่ในทุกจังหวัด เป็นศาลที่มีได้ทำการพิจารณาคดีตลอดทั้งปี ในปีหนึ่งจะพิจารณาคดีเพียง 4 สมัย สมัยละ 15 วัน ยกเว้นกรณีพิเศษ ศาลนี้ไม่มีพนักงานประจำเมื่อถึงสมัยพิจารณาคดีสมัยหนึ่ง รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมหรืออธิบดีศาลอุทธรณ์ จะเลือกผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ให้มาเป็นผู้พิพากษาศาลนี้ มีกำหนด 3 เดือน และจะพิจารณาพิพากษาคดีที่มีอัตราโทษจำคุกตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไป ถึงจำคุกตลอดชีวิต หรือประหารชีวิต จะมีองค์คณะประกอบด้วยผู้พิพากษา (Magistrats du Siège) 3 คน และคณะลูกขุน (Jurés) 9 นาย ลูกขุนมีสิทธิถามพยานได้และมีอำนาจพิพากษาลงโทษจำเลยร่วมกับผู้พิพากษา คำพิพากษาของศาลนี้ยังสามารถอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริงไปยังศาลลูกขุนชั้นอุทธรณ์ (Cour d' assises d' appel)⁴⁰ ซึ่งเป็นศาลลูกขุนชั้นที่สอง (Cour d' assises du second resort)

³⁸ ชาญณรงค์ ปราณจิตต์ และคณะ. เล่มเดิม. หน้า 109.

³⁹ แหล่งเดิม. หน้า 110.

⁴⁰ อุทัย อาวีเวช. (2545). *รัฐบัญญัติ*. ฉบับเมื่อวันที่ 15 มิถุนายน ค.ศ. 2000 และฉบับเมื่อวันที่ 4 มิถุนายน ค.ศ. 2002. หน้า 72.

พิจารณาได้อีกครั้งหนึ่ง สำหรับการอุทธรณ์เฉพาะปัญหาข้อกฎหมายจะต้องอุทธรณ์โดยตรงไปยังศาลฎีกา

2) ศาลอุทธรณ์ (Cour d'Appel) ปัจจุบันมีทั้งสิ้น 35 ศาลตั้งอยู่ตามจังหวัดต่างๆ ศาลชั้นนี้จะแบ่งออกเป็นแผนกคดีแพ่งและแผนกคดีอาญา ในที่นี้จะขอกล่าวเฉพาะศาลอุทธรณ์แผนกคดีอาญา หรือเรียกว่า Chambre des appels correctionnels มีอำนาจพิจารณาคดีอาญาที่อุทธรณ์คำพิพากษาของศาลตำรวจ (Tribunal de police) หรือศาลมัชฌิมโทษ (Tribunal correctionnel) ในแต่ละศาลประกอบด้วยผู้พิพากษาอาชีพ 3 คน โดยมีประธาน 1 คน และผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ (Conseillers) อัยการ (Procureur général) และผู้ช่วยหลายคนเป็นอัยการประจำศาล ศาลอุทธรณ์ศาลหนึ่งจะมีเขตอำนาจเหนือจังหวัดหลายจังหวัดและมีศาลลูกขุนชั้นอุทธรณ์

ศาลลูกขุนชั้นอุทธรณ์ (Cour d'assises d'appel) มีลักษณะไม่เหมือนศาลอุทธรณ์โดยทั่วไป แต่จะเป็นศาลที่ได้รับมอบหมายอำนาจพิจารณาคดีจากศาลฎีกาแผนกคดีอาญา (Chambre criminelle de la Cour de cassation) ให้รับพิจารณาอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริงของศาลลูกขุน (Cour d'assises) โดยเฉพาะเมื่อศาลฎีกาแผนกคดีอาญาสั่งรับคำฟ้องอุทธรณ์แล้ว ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาจะมีคำสั่งให้ศาลลูกขุนชั้นอุทธรณ์ทำหน้าที่พิจารณาคัดสินคดี ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศส มาตรา 380-14 ซึ่งเป็นการพิจารณาปัญหาข้อเท็จจริงในคดีอาญาโดยคณะลูกขุนได้อีกชั้นหนึ่ง และข้อเท็จจริงก็จะยุติลงที่ชั้นนี้

องค์คณะของศาลลูกขุนชั้นอุทธรณ์ ประกอบด้วยผู้พิพากษาอาชีพ 3 คน และคณะลูกขุน 12 คน โดยคณะลูกขุนจะนั่งพิจารณาเคียงข้างผู้พิพากษา สามารถถามคำถามแก่พยานบุคคลและจำเลยได้โดยตรง หลังจากร้องขออนุญาตจากผู้พิพากษาหัวหน้าคณะในศาลลูกขุนชั้นอุทธรณ์แล้ว แต่จะต้องไม่แสดงความเห็นของตน การพิจารณาในศาลลูกขุนชั้นอุทธรณ์นี้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศส มาตรา 380-1 ให้นำวิธีการพิจารณาความอาญาในศาลชั้นต้นมาใช้เว้นแต่ในบางกรณี

3) ศาลฎีกา (Cour de cassation) เป็นศาลสูงสุดของศาลยุติธรรมมีหนึ่งศาลตั้งอยู่ที่กรุงปารีส แบ่งออกเป็น 6 แผนก โดยพิจารณาคดีอาญา 1 แผนก ศาลฎีกาประกอบด้วยประธานศาลฎีกา 1 นาย ผู้พิพากษาหัวหน้าคณะ 5 นาย ผู้พิพากษา 77 นาย อัยการ 1 นาย ทนายความประจำศาล 17 นาย (Avocats généraux)⁴¹

⁴¹ ธีรพันธุ์ รัสมิทัต. (2541). กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและวิธีพิจารณาความแพ่งฝรั่งเศส (หนังสืออนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพ ดร.ธีรพันธุ์ รัสมิทัต). หน้า 17-18.

ศาลฎีกาจะมีหน้าที่ควบคุม ดูแลคำพิพากษาของศาลล่างให้เป็นไปโดยชอบด้วยกฎหมาย ถ้าเห็นว่าคำพิพากษานั้นไม่ชอบ ก็จะทำความเห็นและส่งไปให้ศาลชั้นเดียวกับศาลที่พิพากษาคดีนั้น พิพากษาคดีเสียใหม่ให้ถูกต้อง

3.4.2 การพิจารณาคดีและการตรวจสอบข้อเท็จจริงในคดีอาญาของศาลอุทธรณ์

หลักการพิจารณาคดีอาญาของศาลอุทธรณ์ประเทศฝรั่งเศส โดยเฉพาะการพิจารณาคดีในปัญหาข้อเท็จจริงในศาลชั้นอุทธรณ์ ซึ่งผู้ศึกษาจะได้ศึกษาถึงรายละเอียดเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของศาลในการพิจารณาคดีและการรับฟังพยานหลักฐานในการค้นหาความจริง ดังนี้

1) บทบาทหน้าที่ของศาลในการพิจารณาคดี

การพิจารณาคดีอาญาของประเทศฝรั่งเศสจะใช้ระบบการไต่สวน (Inquisitorial system) โดยจะมุ่งค้นหาความจริงเป็นหลัก เช่นเดียวกับประเทศเยอรมนี และประเทศที่ใช้กฎหมายระบบ Civil Law อื่นๆ กล่าวคือศาลจะมีบทบาทมากในการค้นหาความจริง การอุทธรณ์จึงเป็นสิทธิของกลุ่มความที่กฎหมายให้สิทธิที่จะอุทธรณ์ได้อย่างน้อยครั้งหนึ่ง ทั้งปัญหาข้อเท็จจริงและปัญหาข้อกฎหมาย การอุทธรณ์คำพิพากษาของศาลตำรวจ (Tribunal de police) และศาลมัชฌิมโทซ (Tribunal correctionnel) ไปยังศาลอุทธรณ์แผนกคดีอาญาและการอุทธรณ์คำพิพากษาของศาลลูกขุน ไปยังศาลลูกขุนชั้นอุทธรณ์ (Cour d'assises d'appel) ในปัญหาข้อเท็จจริงหรือข้อเท็จจริงปนกับข้อกฎหมาย จะเห็นได้ว่าศาลอุทธรณ์แผนกคดีอาญาและศาลลูกขุนชั้นอุทธรณ์มีหน้าที่เป็นศาลพิจารณาชั้นที่สอง (Second Trial Court) เช่นเดียวกับศาลชั้นต้นซึ่งเป็นศาลพิจารณา (Trial Court) ชั้นแรก เนื่องจากต้องพิจารณาทั้งปัญหาข้อเท็จจริงและปัญหาข้อกฎหมาย มีหน้าที่ในการตรวจสอบความจริงเพื่อค้นหาความจริงแท้ให้ปรากฏ โดยมีวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการพิจารณาปัญหาข้อเท็จจริงในคดีอาญาที่มุ่งการค้นหาความจริงเป็นหลัก ในการทำหน้าที่เป็นศาลพิจารณาชั้นที่สอง ศาลอุทธรณ์แผนกคดีอาญา และศาลลูกขุนชั้นอุทธรณ์ จึงเป็นการตรวจสอบข้อเท็จจริงด้วยวิธีการสืบพยานซึ่งนำพยานหลักฐานด้วยตนเอง ซึ่งเป็นไปตามหลักการค้นหาความจริงของศาลพิจารณา

ศาลอุทธรณ์ในประเทศฝรั่งเศสจึงเป็นศาลพิจารณาชั้นที่สอง (Second Trial Court) เพราะพิจารณาทั้งปัญหาข้อเท็จจริงและปัญหาข้อกฎหมาย เช่นเดียวกับศาลชั้นต้น ดังนั้นศาลพิจารณา ในประเทศฝรั่งเศสจึงมี 2 ชั้น คือศาลชั้นต้น และศาลชั้นอุทธรณ์ สำหรับศาลฎีกาเป็นศาลทบทวนข้อกฎหมาย (Review court) เนื่องจากมีหน้าที่ทบทวนเฉพาะปัญหาข้อกฎหมายเท่านั้น ไม่มีหน้าที่พิจารณาปัญหาข้อเท็จจริง⁴²

⁴² ราตรี คามิ. เล่มเดิม. หน้า 86.

การอุทธรณ์จะให้สิทธิคู่ความที่ได้รับความเสียหายจากคำพิพากษาของศาลชั้นต้น ยื่นอุทธรณ์ต่อศาลอุทธรณ์ได้ ยกเว้นบางกรณีกฎหมายเห็นว่าไม่สมควรจะให้อุทธรณ์ ซึ่งเป็นไปตามหลัก “The double degré de juridiction” หมายความว่า การวินิจฉัยใดๆ ก็ตามสามารถทำได้หนึ่งครั้ง โดยปกติถือเป็นสิทธิของคู่ความในคดี จึงจำเป็นต้องให้มีการพิจารณาทบทวนใหม่ โดยผู้พิพากษาที่มีประสบการณ์สูง ตามปกติแล้วการพิจารณาพิพากษาสองศาลไม่น่าจะกระทำสิ่งที่ผิดพลาดร่วมกัน⁴³ และการอุทธรณ์สามารถอุทธรณ์ได้ทั้งปัญหาข้อเท็จจริงและข้อกฎหมาย รวมถึงการอุทธรณ์โดยกล่าวหาว่าการพิจารณาคดีของศาลชั้นต้นผิดพลาด⁴⁴

2) การตรวจสอบข้อเท็จจริงและการรับฟังพยานหลักฐานของศาลอุทธรณ์

การรับฟังพยานหลักฐานเพื่อค้นหาความจริงในคดีอาญาของศาลในประเทศฝรั่งเศส ศาลอุทธรณ์จะมีอำนาจในการปรับปรุงแก้ไขคำพิพากษาได้อย่างสมบูรณ์ทั้งในปัญหาข้อเท็จจริงและปัญหาข้อกฎหมาย เพื่อให้เกิดความยุติธรรม เนื่องจากผู้พิพากษาในศาลชั้นต้นอาจพิจารณาพิพากษาคดีผิดพลาดได้ จึงจำเป็นต้องให้มีการพิจารณาคดีใหม่โดยผู้พิพากษาที่มีประสบการณ์สูงกว่า ดังนั้นกฎหมายจึงให้ศาลอุทธรณ์พิจารณาคดีใหม่ทั้งปัญหาข้อเท็จจริงและปัญหาข้อกฎหมาย ซึ่งอาจเป็นการยื่นตามหรือพิพากษากลับคำพิพากษาศาลชั้นต้น และจะไม่ส่งคดีกลับไปให้ศาลชั้นต้นชี้ขาดใหม่ในประเด็นปัญหาข้อเท็จจริง ศาลอุทธรณ์ต้องพิพากษาคดีทั้งหมดตามที่ยื่นอุทธรณ์ จะทำหน้าที่เป็นศาลพิจารณาชั้นที่สอง (Second Trial Court) จึงจำเป็นต้องมีการรับฟังพยานหลักฐานโดยการสืบพยานเพื่อชี้แจงน้ำหนักพยานหลักฐาน โดยศาลที่ทำหน้าที่เป็นศาล Second Trial Court ใหม่อีกครั้งในปัญหาข้อเท็จจริงที่คู่ความยังอุทธรณ์ได้แย้งกัน เป็นแนวคิดที่เปิดโอกาสให้ศาลมีอำนาจที่จะค้นหาความจริงได้ทุกวิถีทาง⁴⁵ ประกอบกับประเทศฝรั่งเศสใช้ระบบกฎหมาย Civil Law ในการพิจารณาคดีอาญามุ่งการค้นหาความจริงเพื่อให้ได้ความจริงแท้เป็นหลัก

จากการศึกษาพบว่า การพิจารณารับฟังพยานหลักฐานในปัญหาข้อเท็จจริง ในประเทศที่ใช้ระบบกฎหมาย Civil Law จะมุ่งการค้นหาความจริงเป็นหลัก ศาลชั้นอุทธรณ์ที่มีหน้าที่พิจารณาปัญหาข้อเท็จจริงมีสภาพเป็นศาลพิจารณาชั้นที่สอง (Second Trial Court) ซึ่งมีหน้าที่ในการค้นหาความจริงเช่นเดียวกับศาลชั้นต้นที่เป็นศาลพิจารณา ทั้งปัญหาข้อกฎหมายและปัญหาข้อเท็จจริง โดยศาลจะใช้วิธีตรวจสอบความจริงโดยการสืบพยานหลักฐาน เพื่อรับฟังพยานหลักฐานมาชี้แจงน้ำหนักพยานหลักฐาน หากความเชื่อถือในประเด็นข้อเท็จจริงที่มีการอุทธรณ์ได้แย้ง

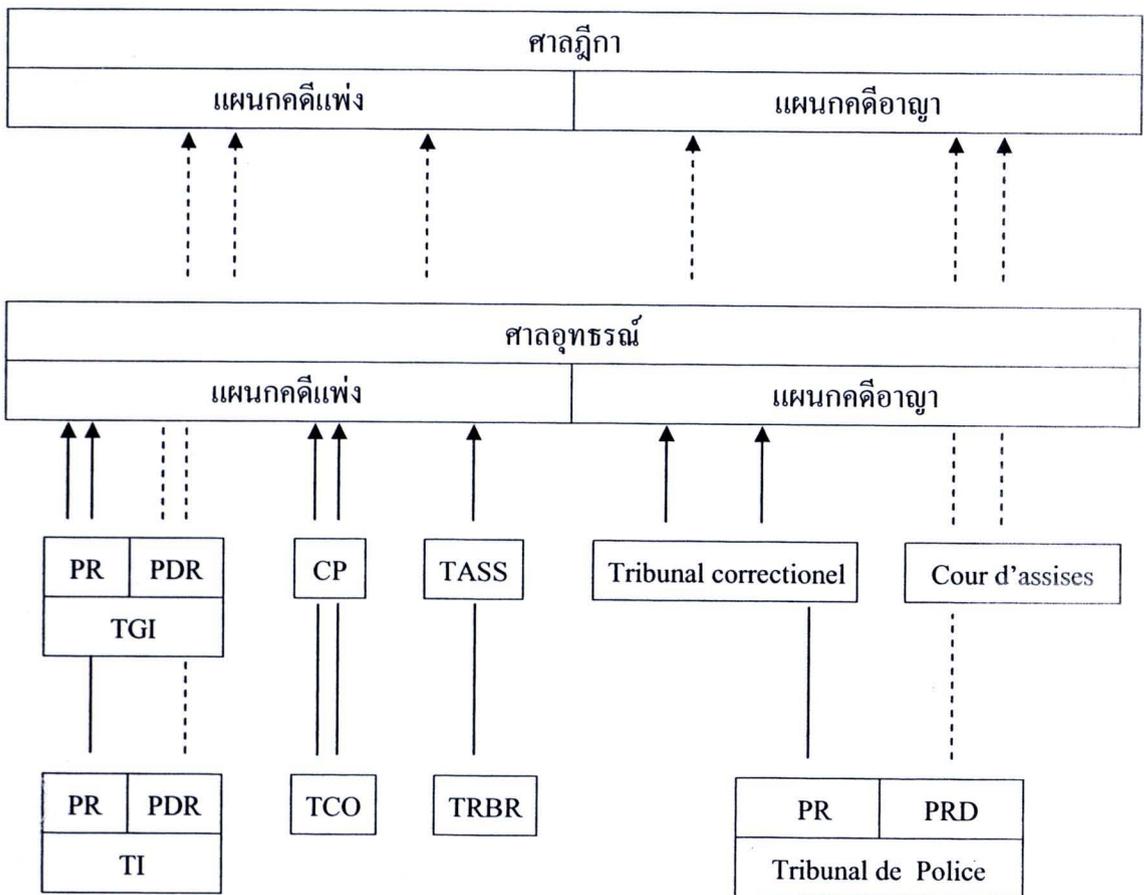
⁴³ ธนากร วรปรัชญากุล. (2547, มกราคม- เมษายน). “ระบบศาลยุติธรรมและการขอให้มีการทบทวนคำพิพากษาของศาลในประเทศฝรั่งเศส.” ดุลพาท, เล่มที่ 1, ปีที่ 51. หน้า 60.

⁴⁴ อุทัย อาวิเวช. เล่มเดิม. หน้า 76.

⁴⁵ ธีรพันธุ์ รัศมีทัต. เล่มเดิม. หน้า 69.

นั้นด้วยตนเอง เนื่องจากการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานความน่าเชื่อถือของพยานบุคคล จำเป็นต้องได้ฟังสำเนียงถ้อยคำ และได้เห็นอากัปกริยาด้วยตัวของผู้วินิจฉัยเอง อันจะทำให้วินิจฉัยชี้ขาดข้อเท็จจริงนั้นได้อย่างถูกต้องแท้จริง เมื่อได้วินิจฉัยชี้ขาดโดยศาลชั้นที่สองแล้ว ก็จะยุติเพียงขั้นนี้ จะไม่มีการอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริงไปยังศาลสูงสุด และการอุทธรณ์เป็นการให้สิทธิคู่ความในครั้งแรก ซึ่งอุทธรณ์ได้ทั้งปัญหาข้อเท็จจริงและปัญหาข้อกฎหมาย เพื่อเป็นหลักประกันความยุติธรรม หากศาลชั้นต้นพิจารณาพิพากษาผิดพลาด

แผนผังที่ 4
โครงสร้างระบบศาลในคดีอาญา ฝรั่งเศส

TGI	Tribunal de grande instance (ศาลจังหวัด)
TI	Tribunal de instance (ศาลแขวง)
TCO	Tribunal de commerce (ศาลพาณิชย์)
CP	Conseil de prud'hommes (ศาลแรงงาน)
TASS	Tribunal des affaires de securite sociale (ศาลประกันสังคม)
TBR	Tribunal populaire des baux ruraux (ศาลที่ดิน)
PR	Premier resort (อำนาจศาลชั้นต้น)
PDR	Premier el dernier resort (อำนาจศาลชั้นต้นที่เป็นที่สุด)
—→	Appeals (อุทธรณ์)
----→	Appeals by way of cassation (ศาลอุทธรณ์โดยตรงต่อฎีกา)